Վերջին կռիվը

Վարդան Այգեկցի

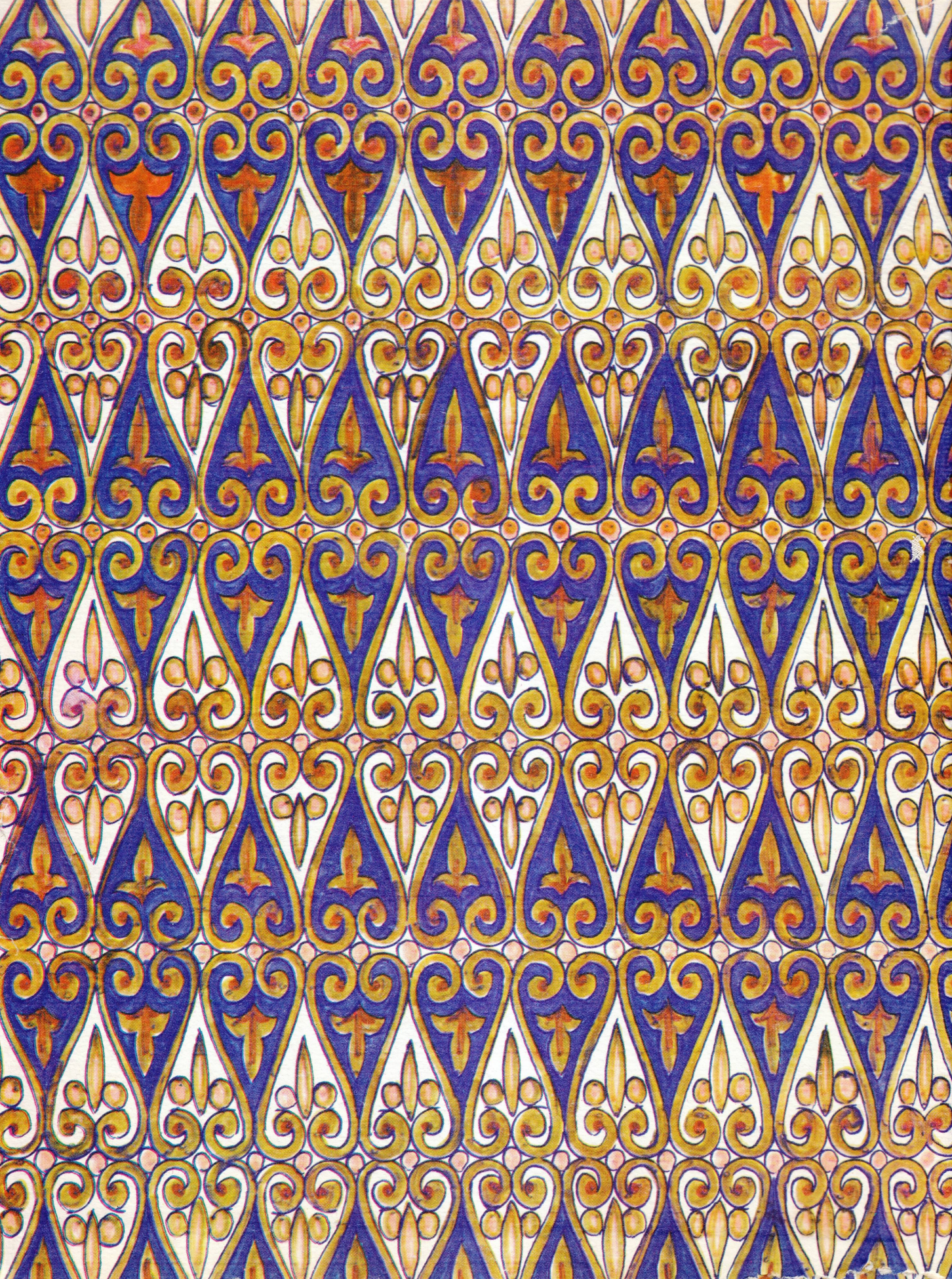

«Սովետական գրող» հրատարակչության
երևան

1981

Издательство
«Советакан грох»
Ереван

Նկարիչ Վաղինակ Մանդակունի

Художник Вагинак Мандакуни

ՎԵՐՋԻՆ ԿՅՈՒՎԵՀՃԻ
ԱՂՎԵՍԱ
ԳԻՐՔ

Бардан Айгекци
Лисья книга

Բովանդակություն

1. Գարուն [illegible] — 8
2. Աքրի կին եվ որդի — 10
3. Միաձնակցած եվ գամփռ ձուն — 12
4. Աչեր եվ դաչել — 14
5. երկու նկարիչ — 16
6. Ոտքուծ եվ ագվես — 18
7. Իմաստուն գաթվոր — 20
8. Ոտքուծ եվ գաչել եվ ագվես — 22
9. Գինի — 24
10. Իմաստուն ավգի եչ — 26
11. Միամիտ գողեր — 28
12. եղեգն եվ ծառեր — 30
13. Իչխան եվ աքրի կին — 32
14. Իմաստուն ջինվոր — 34
15. Զգալվոր եվ օջ — 36
16. Ոտքուծ եվ ագվես եվ արջ — 38
17. կավ մեղու դաչճառ դաչերուզմի — 40
18. կտակ վրան գրնջի — 42

содержание

1. Счёт за ячмень — 9
2. Вдова и её сын — 11
3. Отшельник и собака — 13
4. Козы и волки — 15
5. Два художника — 17
6. Лев и Лиса — 19
7. Мудрый судья — 21
8. Лев, волк и лиса — 23
9. Вино — 25
10. Мудрый осёл — 27
11. Наивные воры — 29
12. Тростник и деревья — 31
13. Князь и вдова — 33
14. Мудрый воин — 35
15. Царь и змея — 37
16. Лев, Лиса и Медведь — 39
17. Капля мёду - войны причина — 41
18. Завещание отца — 43

19. Ոտք եվ գոգալ եվ սվես — 44
20. կուռնկ Զագվոր Թուշունների եվ էշ — 46
21. եղեն եվ ձի — 48
22. Հիմար եվ Ջմերուկ — 50
23. էշին Ջոռ-Ծնվեց — 52
24. Ագբաց եվ սվեցարնի — 54
25. Հոգեր եվ Որդի — 56
26. Մարդ եվ Ընկուզը եվ Ջմերուկ — 58
27. եկեղեցի եվ Հրազդ — 60
28. Ամենագեղ Մարդը — 62
29. Սվես եվ Որսորդ — 68
30. Իշխանվոր եվ Իմաստուն — 70
31. Սվես եվ Զղջացար գոգալ — 72
32. Աղրի կին եվ Խորթ որդի — 74
33. Հալալ Մարդ — 76
34. Ասյուծ եվ Մարդ — 80
35. Մուկն եվ ուղտ — 84
36. Արվեստ Կնոջ — 86
37. Գոգալ եվ սվես եվ Հորի — 90
38 Գող Քահանա եվ աղրի կին — 92
39. Անագամ կին — 94
40. Դրախտ եվ գեղջուկ Մարդ — 102

19. Верблюд, волк и лиса — 45
20. Журавль-царь птиц и осёл — 47
21. Вол и конь — 49
22. Глупец и арбуз — 51
23. Родился у осла внук — 53
24. Нищий и евангелие — 55
25. Отец и сын — 57
26. Человек, орех и арбуз — 59
27. Церковь и Мельница — 61
28. Самый невежественный человек. 63
29. Лиса и охотник — 69
30. Владыка и Мудрец — 71
31. Лиса и волк с бумагой — 73
32. Вдова и пасынок — 75
33. Праведник — 77
34. Лев и человек — 81
35. Мышь и верблюд — 85
36. Женские уловки — 87
37. Волк, лиса и Мул — 91
38. Священник-вор и вдова — 93
39. Бессовестная жена — 95
40. Рай и крестьянин — 103

ԴԱՐՁԻ ՀԱՅԵԼԻՔ

Մի մարդ կալից գրաստով ցորեն էր կրում տուն։ Եվ քուրակը մոր հետ գնում էր և հետ դառնում։ Իսկ տանը, ուր կրում էին ցորենն, մի խոզ կար կապած, որին գիրացնում էին։ Եվ ցորենն անպակաս էր նրանից, որպեսզի ուտի և գիրանա։ Եվ քուրակն ասաց մորը. «Ինչո՞ւ համար այն խոզն առանց աշխատանքի ուտում է ցորեն, որ մենք կրում ենք մեծ դժվարությամբ և մեզ, որ չարչարվում ենք, օրը մի անգամ են գարի տալիս»։ Մայրն ասաց. «Լսիր, որդյակ և մի շաբաթ ևս համբերիր և ապա ես քեզ պատասխան կտամ, և քո աչքով կտեսնես»։ Եվ մի շաբաթ հետո էշը և քուրակը բեռով տուն էին գալիս, քուրակը մորից առաջ էր գնում և լսեց խոհարկի ահագին ձայն, որովհետև խոզը մորթում էին։ Եվ խրտնեց քուրակը և հետ փախավ դեպի մայրը, և մայրն ասաց. «Ինչ եղավ քեզ, որդյակ, որ սոսկում ես, մի վախենար խոզից, որովհետև Տիրանից գարու հաշիվն են ուզում»։ Եվ դարձյալ եկան կալը գարի կրելու։ Եվ երբ բարձած վերադարձան տուն, քուրակը բարձրացնելով ուղքի սրբակը, մորն ասաց. «Ով մայր, տես, Ոե ուղքիս չի՞ փակչել գարու մի հատ, որ ինձանից էլ հաշիվ ուզեն, ինչպես խոզից»։

Счёт за ячмень

Возил один человек с тока домой ячмень на осле. И маленький ослик шагал с матерью-ослицей туда и обратно. А дома, куда свозили ячмень, была свинья на привязи, которую откармливали на убой. И ячменя ей насыпали вдосталь, чтоб ела она и жирела. И ослик сказал матери: «Почему та свинья, не работая, ест целый день ячмень, который мы перевозили с такими трудом, а нам, что мучаемся, лишь один раз в день дают ячмень?» Мать сказала: «Потерпи ещё недельку, сынок, потом я отвечу тебе, и сам ты увидишь всё своими глазами.»

И возвращались через неделю ослица и ослик, груженые, домой, ослик бежал впереди матери и услышал он визг, потому что резали свинью, и испугался ослик и побежал назад к матери, и мать сказала: «Что с тобой, сынок, чего ты испугался? Не бойся ты свиньи, это с неё счёт за ячмень спрашивают.»

И снова они на ток пошли ячмень таскать. И когда, груженые, вернулись домой, ослик, задрав копытце, сказал матери: «Матушка, посмотри, не пристало ли к копытцу ячменное зернышко, чтоб не спросили и с меня за ячмень, как со свиньи?»

Աչքի կին եվ որդի

Մի այրի կին ուներ փաստը այծ և մի որդի։ Եվ ամեն օր որդին այծերը տանում էր արոտ և մայրն ամեն օր մի շերեփ ջուր էր լցնում կաթի մեջ և փոխ տալիս հարևաններին։ Եվ որդին մորն ասաց, Ես ինչո՞ւ ես այդպես ջուր լցնում կաթի մեջ և փոխ տալիս հարևաններին։ Մայրն ասաց. «Որդի, մեր կաթը քիչ է, երբ հարևան եմ անում, որ մեր կաթը մի քիչ ավելի լինի, որ ձմեռը մեզ համար լինի»։

Իսկ մի օր, երբ որդին այծերին արոտ էր պարել, երկնքում ծավեց մի փոքր ամպ, և անձրև եկավ, և հեղեղ եկավ և այծերը սրբեց լցրեց գետը։ Որդին տուն եկավ արևով և դատարկ և ձեռքին միայն փայտը։ Մայրն ասաց. «Որդի ո՞ր են այծերը և ինչո՞ւ դու այսօր արևով եկար»։ Որդին ասաց. «Մայրիկ, այն մի շերեփ ջուրը, որ խառնում էիր կաթին և փոխ տալիս հարևաններին, հավաքվեց և հեղեղ դարձավ և եկավ մեր այծերը փարավ լցրեց գետը»։

Вдова и её сын

Было у одной вдовы десять коз да сын. И каждый день выгонял сын коз на выпас, и каждый день мать разбавляла молоко ковшом воды и давала соседям взаймы. И сын сказал матери: «Почему ты наливаешь в молоко воды и таким даёшь его соседям взаймы? Мать сказала: «Сынок, молока нашего мало, для того я это делаю, чтобы чуть больше стало у нас молока и не голодали мы зимой.»

И однажды, когда погнал сын коз на пастбище, появилась в небе тучка, и пошёл дождь, и ливень полил, и всех коз сбило в реку. Вернулся сын домой ещё задолго, один, лишь палка в руке. Мать сказала: «Сынок, где козы и почему ты сегодня вернулся так рано?»

Сын сказал: «Мать, вода, которую ты смешивала с молоком и давала соседям взаймы, собралась, ковш за ковшом, превратилась в ливень, налетела и унесла всех наших коз в реку.»

Մխիթարյան եւ Վարդան Շոհ

Մի միանձնակյաց բնակվում
էր մի գյուղի մոտ և գյուղում հաս
սիրեց մի աղջիկ և բավում ժամանակ
հրա հետ չհանդում էր պոռնկությամբ։
Եվ գյուղի տանուտերն ուներ մի
գամիտ շուն, որ խիստ պահող շուն
էր և ամբողջ գյուղը պահում էր։
Մի գիշեր միանձնակյայն եկավ, որ
հանձա այն կրոջ հետ և գյուղի եկրին
երան հանդիպեց տանուտերի շունը և
գամիտեց երա վրա և երան կծեց և սրյունը
ձապաղ արեց և շատ վերքեր արեց և հեղեղում
սրան քշեց։ Եվ միանձնակյայն լալով և
սրյունաոմաձախ մրամ խուլը և գուռը փակեց,
կղկայ և հոգեց աղոթքի, լայ եղավ և կուրծքը
ծեծելով ասաց. «Ապրվածք բավում ժամանակ
է, որ հնայա և չվախեցա քո դատաստանիդ և
ոչ դառն դժոխքիդ կարհուրեցի, բայց այս
գիշեր կարհուրեցի մի գամիտ հոգի և
չկարողացա հնուդյուն անել»։

Отшельник и собака

Жил отшельник возле одной деревни и любил он одну девушку из этого села, и долгое время пребывал с ней в греховной связи. И была у старосты села огромная собака, которая всё село сторожила. Пришёл в одну из ночей отшельник, чтоб предаться любви со своей подругой, и на окраине села повстречалась ему собака сельского старосты и набросилась на него, искусала и много ран нанесла, и, окрававленного, прогнала прочь. И отшельник, плача, окровавленный, вошёл в келью и дверь закрыл, раскаялся в содеянном, и, опустившись на колени, стал молиться, и зарыдал, и стал бить себя в грудь, и сказал: «Господи, долгое время предавался я греху и не убоялся кары твоей и не устрашился ада, но этой ночью устрашился я огромной собаки и на слово уж блудить.»

Աշեղ և Գուլեղ

Հավաքվեցին այծերը միասին և պարզամտ ուղարկեցին գայլերի ապգին և ասացին, Մե ինչու մեր մեջ լինի անհաշտ խռովություն, այլ ոչ Մե խաղաղություն: Եվ հավաքվեցին գայլերը և ուրախության մեծ ուրախությամբ և նամակով պարզամտ ուղարկեցին այծերի ապգին, հանև անմիվ ընծաներ: Եվ գրեցին այծերին. «Լսեցինք ձեր բարի խորհուրդը և գնահանամք ասպծուց, որովհետև մեզ համար մեծ խնդություն է և խաղաղություն. հանև խնայնում ենք ձերդ խնասպություն, որ հովիվն ու շներն են պարծառ և սկիզբ մեր խռովության և կռվի. և եթե նրանց վերացնենք մեջտեղից, շուտով լինի խաղաղություն»: Եվ այս լսեցին այծերը, հաստատեցին և ասացին. «Իրավացի են գայլերը, որ մեզ սպանում են, որովհետև շները և հովիվը նրանց հալածում են մեզնից»: Եվ այծերը վտարեցին շներին և հովվին և երդվեցին, որ հարյուր տարի մնան անխախտելի սիրով: Եվ այծերը սրվեցին լեռները և ձաշտերը և սկսեցին ուրախ լինել և կնծալ և խաղալ, որովհետև արածում էին լավ արոտներում, ուտում էին համեղ խոտեր, խմում էին պաղ ջրեր և խնդում էին և վայելում էին փառք փառով, որ հասան բարի ժամանակի:

Եվ գայլերը համբերեցին հարյուր օր, ապա հավաքվեցին դաս-դաս լսկան այծերի վրա և կերան:

Козы и волки

Собрались раз козы и отправили племени волков послание, и сказали: „Зачем жить нам в ссоре, а не в согласии?" И собрались волки, и обрадовались очень, и послали письмо козьему племени, а также дары многие. И написали козлы:

„Послушались мы вашего совета, и благодарение Господу, ибо большая радость для нас в этом. Доводим также до сведения вашего, что пастух и собаки суть виновники и зачинщики ссор между нами, и если убрать их, скоро установится согласие."

И услышали это козы, подтвердили и сказали: „Правы волки, что убивают нас, потому что пастух и собаки из-за нас притесняют их." И козы прогнали собак и пастуха и — и поклялись, что сто лет будут пребывать с волками в любви и согласии. И козы рассыпались по горам и долам, и стали веселы, и играли, и ликовали, потому что паслись на хороших лугах, ели сочную траву, пили ключевую воду, и развились, и скакали, благословляя наступившие добрые времена.

И волки выждали сто дней, потом собрались стаей, напали на коз и съели их.

Երկու նկարիչ

Մի ոմն Դաջամոր շինեց
ջեղեցիկ դարպաս և կամեցավ զարդարել
այնպիսի նկարներով, որոնց նման ոչ մի
տեղ չէր եղել։ Եվ ընտրեց երկու նկարիչների
և մեկին տվեց մի պատը, մյուսին՝ մյուս պատը
և նրանց միջև վարագույր քաշեց։ Եվ երբ
նկարիչները ավարտեցին իրենց գործը, Դաջամորը
եկավ, որ տեսնի նրանց գործը և տեսավ, որ մեկը
նկարել էր ջեղեցիկ պատկեր և շատ հավանեց։
Իսկ մյուսը բնավ ոչինչ չէր նկարել։ Նա պատը շատ
ջեղեցիկ սարքել էր և կոկել հայելուց ավելի լավ։
Երբ Դաջամորը տեսավ, որ չէր նկարել, այլ միայն
կոկել էր, զարմացավ և ասավ. «Ո՞ւր ինչ ես արել»։
Նա ասաց. «Ես ցույց կտամ իմ գործը»։ Եվ ապա
վեր քաշեց միջի վարագույրը և երբ լույսը ծագեց
և լուսավորեց կոկած պատը, այն ժամանակ մոտեց
նկարազարդ պատը, որովհետև հայելու մեջ երևում
էին այն բոլոր պատկերները, որ նկարված էին
մյուս պատի վրա։ Եվ Դաջամորն ասաց.
«Այս մյուսիդ ջեղեցիկ է»։

Два художника

Построил некий царь красивые ворота и пожелал украсить их картинами, подобных которым нигде не было. И выбрал он двух художников, и дал одному одну стену, другому — другую, и повесил между ними занавес. И когда художники кончили своё дело, пришёл царь посмотреть на их работу, и увидел, что один нарисовал замечательную картину, и очень она ему понравилась. Другой же не нарисовал ничего. Однако он так почистил и отделал стену, что стала она лучше зеркала. Когда царь увидел, что он ничего не нарисовал, а только отделал добела стену, удивился и сказал: «Что ты сделал?» И художник сказал: «Я покажу свою работу.» Затем поднял занавес, что висел меж стенами, и когда взошло солнце и осветило обработанную им стену, и тогда потускнела разрисованная стена, ибо в зеркале отразилось всё, что нарисовано было на противоположной стене. И царь сказал: «Эта красивее той.»

Աղօթք եւ աղվես

Մի աղջիկ կորցուց ճանապարհը, եւ հավաքվեցին կենդանիները կորուստին տեսնելու եւ ուրախանալու։ Աղվեսն եկավ եւ հանդիպար ժամանակ, բայց աղջկան մեջ աղօթքին հարցրեց բարձրաձայն եւ անարգեց, թե այդ է՞ք կորուսյուէար, որ ծուռ ես միայն մի կորցուն եւ ոչ բավամիվ։

Աղջիկը հանդարտաբար պատասխանեց եւ ասաց.

«Այո, ես ծուռ եմ մի կորյունէն,
բայց աղջիկ եմ ծուռ
եւ ոչ քեզ համան աղվես»։

Лев и лиса

Родила львица
львёнка, и собрались звери
посмотреть на львёнка и
порадоваться ему. Пришла и лиса
и во время торжества, в толпе,
стала бранить громко львицу
и бесчестить, мол, в этом-то
твоя сила, что рожаешь ты
одного детёныша а не
многих.
Львица спокойно отвечала ей
и сказала:
«Да, рожаю я одного львёнка,
но льва рожаю я,
а не лису, подобно тебе.»

ԱՄԱՑՈՒԱ ԴԱՏԱՎՈՐ

Մի մարդ ուներ չար կին և կինը կուվեց հրա հետ և ասաց. «կարծում եմ Ոե քո երեք որդիները քեհնիկ են։ Մեկն է քեհնիկ, իսկ երկուսը՝ բիձ են»։ Եվ հա հարցրեց, Ոե որն է խելք և կինը չասաց։ Եվ երբ հայրը մեռնում էր՝ ասաց. «իմ ամբողջ կայքը Ոող լինի իմ հարազատ որդուն»։ Եվ եղբայրները կռվում էին իրար հետ. մեկն ասում էր, Ոե ես եմ հարազատ որդին և մյուսը՝ Ոե ես եմ։ Եվ գնացին մի իմաստուն դատավորի մոտ։ Եվ դատավորը հրամայեց հրանց հորը հանել գերեզմանից և նեղ արձակել հրա վրա։ Ով հորը կարկեր նեղում, և նեղը ծակեր հոր մարմինը, նա էր հարազատ որդին։ Եվ երկու որդիները կարկեցին հորը, իսկ ճշմարիտ որդին դանակը քաշեց, որ ստանի եղբայրներին և լայ եղավ դաղն արտասուքով և Ոաղեց հոր մարմինը։ Եվ իմացան, որ նա էր հարազատ որդին և հրան տվին հայրենի կայքը։

Мудрый судья

Была у одного человека злая жена, и жена разругалась с ним и сказала: «Думаешь, три наших сына от тебя? Один твой, а двое от других». И он спросил, который его, и жена не сказала. И когда отец умирал, сказал: «Всё моё имущество пусть достанется моему родному сыну.» И братья заспорили меж собой, один говорил: «Я» родной сын», другой: «Я». И пошли они к мудрому судье. И судья велел достать тело отца из могилы и пустить в него стрелу. Кто выпустит в отца стрелу и пробьет его тело, он и есть родной сын. И два сына пронзили тело отца, а настоящий сын бросился с ножом на братьев, и зарыдал горькими слезами и похоронил тело отца. И узнали, что он был родным сыном, и ему отдали отцовское имущество.

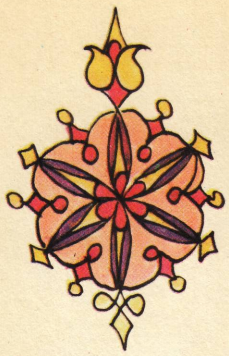

Աղուհաց եւ աղվես

Աղուհն և գայլն և աղվեսն եղբայր եղան և որսի երան և գրան մի խոյ, մի ոչխար, որ է մաքի և մի գառ։ Ճաշի ժամին աղուհն ասաց գայլին, Ոե բաժանիր մեր մեջ այդ որսը։ Եվ գայլն ասաց. «Ով Ոագավոր, ասրված արդեն բաժանել է՝ խոյը քեզ, մաքին ինձ և գառն աղվեսին»։ Եվ աղուհն բարկանալով, ապրակ կարկեց գայլի ծնոտին, և դուրս Ոռան գայլի աչքերը, և նա նստեց և գառն լայ եղավ։ Եվ գարձյալ ասաց աղուհն աղվեսին, Ոե բաժանիր ոչխարները մեր մեջ։ Եվ աղվեսն ասաց. «Ով Ոագավոր, ասրված արդեն բաժանել է՝ խոյը քեզ ճաշին, մաքին քեզ՝ հրամեքին և գառը քեզ ընթրիքին»։ Եվ աղուհն ասաց. «Ով խորամանկ աղվես, քեզ ո՞վ սովորեցրեց այդպես ճիշտ բաժանել»։ Եվ աղվեսն ասաց. «Ինձ սովորեցրին գայլի աչքերը, որ դուրս Ոռան»։

Лев, Волк и Лиса

Лев и Волк и Лиса побратались и на охоту вышли, и нашли барана, овцу и ягнёнка. Во время обеда лев сказал волку: «Раздели-ка между нами эту добычу. И Волк сказал: «О, владыка, бог сам уже разделил: барана-тебе, овцу-мне, и ягнёнка-лисе.» И лев, в ярости, ударил волка в челюсть, и выскочили глаза волка, и сел он и горько заплакал. И сказал лев-лисе, раздели-ка овец между нами. И лиса сказала: «О, владыка, бог сам уже разделил: барана-тебе на обед, овцу-тебе на закуску и ягнёнка-тебе на ужин.» И лев сказал: «О, хитрая лиса, кто научил тебя так правильно делить?» И лиса сказала: «Меня научили глаза волка, что выскочили.»

ԴԻՆԻ

Մի Դագամոր մի որդի ուներ և հրաման արեց հայիսիներին, Որ ամեն օր ձեզնից մեկը Դող տանի իմ որդուն և պատվի։ Եվ տանում էին։

Եվ մի օր մի հայիս պատվելու էր պարել Դագամորի որդուն և երեկոյան հրան պարած Դագամորի տունը և ինքը գնաց։

Դագամորի տղան խիստ գիրուկ էր և հարբած դուրս եկավ, ընկավ աղբանոցը և մեռավ։ Եվ Դագամոր հրամայեց, Որ իմ իխանության ներքո հնչքան այգի կա՝ փակեք և կարասները կոտրատեք։ Եվ այդպես արին։

Եվ մի այրի կին մի որդի ուներ և այրի կինը պահել չուր հնձանը և գինին և ամեն առավոտ և երեկո Հայի վրա երկու Դաս գինի էր պալիս որդուն։ Եվ այրի կնոջ որդին մի գիշեր դուրս եկավ, ապանել Դագամորի ադյուժին, և Դագամորն առավոտյան հրամայեց, Որ ով որ ապանել է իմ ադյուժին, ԵՒՈ գա և ինձ պատմի՝ հրան չեմ պատժի։ Եվ եկան այրի կինը և նրա որդին։ Դագամորը հրան հարցրեց, Որ ինչպես ապանեցիր ադյուժին։ Եվ նա ասաց, Որ գիշերով դուրս եկա, հանդիպեցի ադյուժին և ապանեցի։ Եվ մայրն ասաց, Որ հրան գիրուկ է մնուցել և պատրաստել, Որ ինչպես է գիրուկ մնուցել։

Եվ Դագամորը հրամայեց, Որ այգի փոկեք և գինին այնպես խմեք, որ ադյուժ ապանեք և ոչ Որ աղբանոցում մեռնեք։

Вино

Был у одного царя сын, и приказал он своим наибам: „Пусть каждый день один из вас приглашает моего сына к себе и потчует его. И потчевали наибы царского сына. И однажды один наиб угостил царевича и отвёл его вечером во дворец и сам ушёл. Царевич был очень пьян, вышел из дворца, упал в помойную яму и умер. И царь приказал: сколько ни есть садов в его владениях — уничтожить а — карасы все перебить. И сделали так.

И был у одной вдовы сын, и вдова сохранила свою давильню и сберегла вино, и каждое утро и вечер давала сыну за едой по чарке вина. И вышел однажды ночью сын вдовы, убил царского льва, и утром повелел царь: „Если тот, кто убил моего льва, придёт и расскажет мне, не накажу того." И пришли вдова и её сын. Царь спросил его: „Как ты убил льва?" И сын сказал, что вышел ночью, встретил льва и убил. И мать сказала, что вином вспоила его, и рассказала, как она вспоила вином.

И повелел царь: сажайте сады и так пейте вино, чтоб львов убивать, а не в помоях умирать.

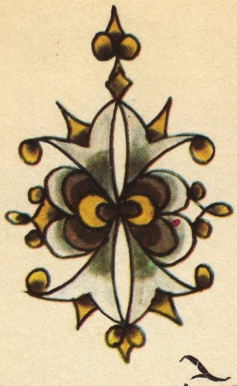

ԻՄԱՑԵԼ ԱՎԱԳ-ԷՁ

Ձսպր էշեր փսում էին արքունի գործով ևպրանոյ մեջ կար մի ավագ էշ՝ իմաստուն և մեծ, քան մյուսները։ Եվ տիեքըր տիրոն պատվում էին, որպես հայր և առաջնորդ։ Եվ ահա բարձրանում էին մի սար, և հոս խառանչեց և զոռաց սատրիկ ահագին և հեռվի կողմից վեճաանեճ ճայիսում արձակեց։ «Ով պատրվական հայր, քո առջևի ճայնիկ բոլորս ունենք, իսկ ինչ էր այն ահագին ճայիսը, որ քո հեռվի կողմից եկավ. ազատում ենք մեզ»։ Եվ հոս ասաց. «Ով իմ որդիներ, ձեր առաջ սուր չեմ երթվի և չշնարհիր կասեմ, որ առջևի ճայնի կորուստիս բնավ չեմ կարող իմանալ, ոչ ուրիշ ինչ ճայիսն է եղում իմ հեռվի կողմից»։

Мудрый осёл

II

Шли ослы по царскому делу, и был среди них один мудрее и старше других. И все почитали его как отца и вождя своего. И вот шли они в гору, и заорал он очень громко, и издал сзади сильнейший грохот. «О, почтенный отец, твоим передним голосом все мы обладаем, но что же был тот сильнейший звук, который издал ты сзади? Умоляем тебя, скажи нам.» И он сказал: «О, дети мои, не буду я лгать вам и поведаю истину, что от мощи переднего звука, не могу я слышать вовсе, какой ещё грохот издаю я сзади.»

ՄԻԱՄԻՏ ՓՈՂԵՐ

Երկու փող բարձրացան մի մեծ սարի կատար և կամեցան երդով վայր իջնել և փողոմկություն անել։ Եվ լուսնկա էր։ Եվ մեծ սարին մարդիկ իմացան, որ փողերը երդիկի մոտ են։ Եվ կինը մարդուն ասաց, որ այս ամեն ջանձերը և ոսկին և կերպասը քեզ որպեսզի են։ Եվ մեծ սարուն մարդն ասաց.

«Գնում էի փողոմկան, մեծ սարուն մարդկանց երդիկով իջնում էի, և լուսնկա էր, ինչպես այժմ, և լուսնի շողերը երդիկից ներս էին ընկնում, ինչպես այժմ, և ես գրկում էի շողերի պոչը և վայր էի իջնում և այնպիսի մի բան էի ասում, որ ինչքան չեղեցիկ կերպաս կար այդ տունը, երևում էր ինձ, և կապում էի լուսնի շողերին և վեր բարձրանում։ Եվ այս ամենն այդպես եմ վաստրակել»։

Երբ փողերը այդ բանը լսեցին, խիստ ուրախացան և հավատացին այդ ցնորամիտ բանին և լուսնի շողերը գրկելով երդիկ վայր ընկան և ջարդվեցին։

Наивные воры

Два вора поднялись на крышу богатого дома и задумали спуститься по дымоволу отверстию вниз и обокрасть его. И стояла лунная ночь. И богач узнал, что воры у дымового отверстия. И жена сказала мужу: «Откуда у тебя все эти сокровища, и золото, и шелка?» И богач сказал: «Ходил я воровать, спускался по дымоволу отверстию в богатые дома, и стояли лунные ночи, как сейчас, и лунный свет падал вниз через отверстие, как сейчас, и я обхватывал столб лунного света, и спускался вниз по нему и слово говорил такое, что сколько ни было красивых тканей в том доме, сами шли в руки мне, привязывал я их к столбу лунного света и наверх поднимал. И так я занимел всё это.»

Как услышали воры это, обрадовались несказанно и поверили бреду этому и, обхватив столб лунного света, упали через дымовое отверстие вниз и разбились.»

Եղեգն և ծառեր

Մի թագավոր
պրոսակքի ելավ շրջելու լեռներում
և հովիտներում։ Եվ տեսավ, որ
մեծամեծ ծառեր կային կորրրված
և փշրված և միայն մի եղեգ կար՝
կանգնած անսրուտ։ Եվ թագավորն
ասաց. «Ով եղեգ, ասա ինձ, Ես
ինչպես հասրատրուն ես ճնապել,
երբ մեծամեծ ծառերը փշրվել են»։
Եվ եղեգն ասաց. «Ով թագավոր,
երբ սաստիկ հողմ բարձրանայավ,
ծառերը հպարտությամբ
հակառակ կանգնեցին հողմի
դեմ, և հողմը նրանց փշրեց. իսկ
ես խոնարհվեցի հողմի
կամքով և ահա կանգնած եմ»։

Тростник и деревья

Вышел царь погулять по горам и долинам. И видит — гигантские деревья поломаны и полегли на землю, и лишь один тростник стоит невредим. И царь сказал: «О, тростник, скажи мне, каким образом ты остался невредим, в то время, как гигантские деревья сокрушены?» И тростник сказал: «О, царь, когда поднялся страшный ветер, деревья, наперекор ему, гордо встали во весь рост, и ветер сокрушил их, я же склонился по воле ветра, и вот стою невредим.»

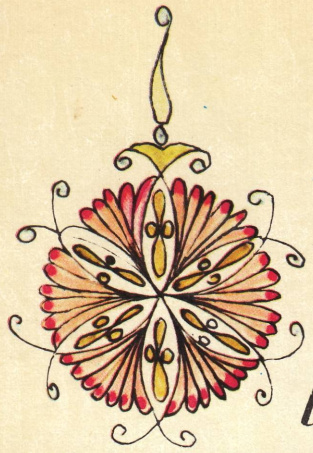

Իշխանն
և այրի կինը

Մի իշխան կար խիստ չար և անիրավ։ Եվ նույն քաղաքում ապրում էր մի այրի կին, և իշխանը հարկ պահանջելով հեղում էր նրան, և այրի կինն աղոթում էր, որ իշխանն ունենա խաղաղ ու երկար կյանք։ Ծեսային, սովային իշխանին, ոչ քո չարությանը համար աղոթում է այրին։ Եվ իշխանը եկավ և ասաց. «Ես քեզ բարիք չեմ արել, որ կին, դու ինձ համար խնձոր ես աղոթում»։

Այրի կինն ասաց. «Քո հայրը վատ մարդ էր. ես անիծեցի, և նա մեռավ։ Դու ապրեցիր նրա փոխարեն, ավելի խիստ չար։ Եվ այժմ վախենում եմ, որ մեռնես և քո որդին քեզնից ավելի չար լինի»։

Князь и вдова

Был один князь,
очень злой и несправедливый.
И жила в том же городе вдова,
и князь, требуя податей,
притеснял её, и вдова молилась,
чтоб князь жил долго и мирно.
Пошли, сказали князю:
«За зло твоё молится вдова».
И князь пришёл и сказал:
«Я не делал тебе добра, о, женщина,
зачем ты молишься за меня?»
Вдова сказала:
«Отец твой был плохим человеком,
я проклята его, и он умер.
Ты сменил его, ещё более злой.
И теперь боюсь я, что умрёшь ты,
и сын твой окажется злее тебя.»

Խաչուհ Զինվոր

Մի ոսկի
խնամուհս կինվոր պատերազմ
էր գնում և հաս երկու
ոտքով կաղ էր։ Ով կինվորներիս
մեկը հարցն ասաց. «Ով
ողորմելի, ո՞ր ես գնում։
Քեզ իսկույն կսպանեն,
որովհետև
փախչել չես կարող»։
Եվ հաս ասաց.
«Ով անմիտ,
ես չեմ գնում պատերազմ՝
փախչելու,
այլ կանգնելու,
և կռվելու,
և հաղթելու»։

Мудрый воин

Шёл один
мудрый воин на войну,
и был он хром на обе ноги.
И один из воинов
ему сказал:
«О, несчастный,
куда идёшь ты?
Тебя убьют тотчас,
ибо не сможешь
ты бежать!
И сказал мудрый воин:
«О, неразумный,
я на войну иду
не бежать,
а стоять
и сражаться,
и побеждать!»

ԹՈՒՔԻՒՐՈՐ ԵՒ ՕԶ

Կար մի Դաստիարակ և ունէր հաւ մի սիրելի օձ, որ հրան ամեն օր բերում էր մի կտրիճ գահեկան։ Եվ Դաստիարակն ունէցավ մի մանուկ, որին անուանում էր գահի վրա և օձը նեկում էր մանկան պարանոցովև այդպես խաղում էին օձն ու մանուկը։ Եվ երբ մանուկը մեծացավ, մի անգամ խաղի ժամանակ սուրը հանեց և կտրեց օձի պոչը և գետին ղրեց։ Եվ կատաղավ օձը, Դաստիարակին մանուկին, և մանուկը իսկոյն մեռավ, և օձը գնաց օտար երկիր։ Եվ երբ Դաստիարակը եկավ և մանուկին օձի Դուխիկ սևացած և մեռած փետավ և օձի պոչը գետնին ընկած, իմացավ, որ յուր մանուկն է Դրով կտրել օձի պոչը։ Եվ սգաց որդուն, տարավ Դաղեց գերեզմանում։

Եվ անցավ մի աւր ժամանակ, և Դաստիարակը իմդրանքներ ուղարկեց այն օձի մոտ և ասաց. «Գիտեմ, որ աւաղ իմ որդին է ծուԴուն արել. հիմա կտրել է քո պոչը, ապա դու կծել ես նրան։ Իսկ որ եղավ եղավ, և իսկոյր գնացիր։ Մրի և մենք կլինենք աւաղվա նման իրար սիրելի և միասին կապրենքդ։ Իսկ օձը պատասխան տվեց և ասաց. «Այդպես չէ։ քանի որ ես պիտի հասնեմ իմ պոչի վրա, իսկ դու քո որդու գերեզմանին, ուրեմն մեր միջից ԴշնամուԴյունը չի վերանա։ Լավն այն է, որ դու ևես իրարից հեռանանք, որպեսզի այլ ուրիշ մեծագոյն չարիք չծնվի մեր մեջ»։

Царь и змея

Жил один царь, и была у него любимая змея, которая каждый день приносила ему по даракану. И родился у царя сын, которого взрастил он на троне, и обвивал он тело ребёнка змеей, и так играли змея и малыш. И когда подрос малыш, взял он однажды саблю и, играючи, отрубил змее хвост и бросил на пол. И разозлилась змея, ужалила ребёнка, и ребёнок в тот же миг умер, и змея уползла в чужие края. И когда пришёл царь и увидел мёртвого ребёнка, почерневшего от укуса змеи, и валявшийся на полу хвост змеи, понял, что это сын его отрубил змее хвост, и стал скорбеть он, и похоронил сына. И прошло некоторое время, и царь обратился к той змее с просьбой: «Знаю, что первым сын мой напроказил-отрубил тебе хвост, потом ты ужалила его. Что было, то было, и напрасно ты ушла. Вернись, и опять мы возлюбим друг друга и заживём вместе.» А змея сказала в ответ: «Нет, не так всё. Пока я буду на отрубленный хвост свой посматривать, а ты-на могилу сына, не исчезнет вражда между нами. Лучше жить нам вдали друг от друга, чтобы не возникло меж нами других величайших бед.»

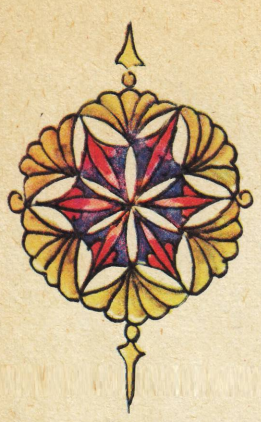

Առյուծը և աղվեսը

Առյուծն հիվանդացավ, և ամեն կենդանիները եկան նրան տեսության. միայն աղվեսն ուշացավ։ Արջը չարախոսեց նրան, և աղվեսը դռնամարիկ լսեց և ներս ընկնելով դատապարտեց առյուծի առաջ։ Առյուծն ասաց աղվեսին. «Քարի ժամի չեկար, զարշելի, ասա ինձ, ինչո՞ւ ուշացար»։ Աղվեսն ասաց. «Մի բարկանար, բարի դատաւոր, երդվում եմ քո գլխով, որ քո առողջության համար այսելեսի շատ բժշկապետների և մեծ չարչարանք քաշեցի, բայց իմացա դեղը քո բժշկության»։ Եվ առյուծն ասաց. «Քարի եկար, իմաստուն կենդանի, ինչ է այդ դեղը»։ Աղվեսն ասաց. «Խիստ պիտանի է և դյուրին. բժշկապետներն ասացին, որ կենդանի հանեք արջի մորթին և տաք-տաք դնեք առյուծի վրա, և իսկույն մորթին յավը կհանի հիվանդից»։ Եվ առյուծը հրամայեց. արջին բռնեցին և սկսեցին հանել մորթին; իսկ նա վայում էր և արձակում մեծամեծ ոռնոց։

Եվ աղվեսն ասաց. «Այդ ամենը քեզ և նրան, ով արքունիք մտնելով կչարախոսի մեկին»։

Лев, лиса и медведь

Лев захворал, и все звери пришли проведать его, только лиса припоздала. Стал медведь злословить о ней, и лиса, услыша это у порога, вваливши в комнату, бросилась в ноги льву. Лев сказал лисе: „На в добрый час ты, мерзкая, явилась, сказки мне, почему опоздала?„ Лиса сказала: „Не гневайся, добрый царь, клянусь твоей головой, что ради здоровья твоего обежала я многих врачей и большие трудности перенесла, но узнала лекарство от твоей болезни.„ И лев сказал: „Добро пожаловала, мудрая тварь, что ж это за лекарство?„ Лиса сказала: „Очень полезное и легкое лекарство — врачи сказали мне, что нужно содрать шкуру с живого медведя и укрыть ею льва, и тотчас горячая шкура вытянет всю хворь из больного.„ И лев приказал: Медведя поймали и стали сдирать с него шкуру. А он истошно вопил.

И лиса сказала: „Да будет так с тобой и с теми, кто, войдя во дворец, станет злословить и чернить других.„

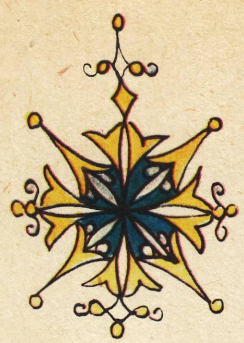

Կաղ մեղուն ոտքն ուղղում է

Մի մարդ խանութ
ուներ և մեղր էր ծախում, և
մեղրիկ մի կաղ կաղում գնեց մի,
և մի պիծակ տարեց կաղի վրա,
և կարոն և վաղեց և պիծակին առավ,
և երանիկ հերթը վաղեց և
կարվին առավ, և խանութ մի գերր
շանր վարկեց և սպանեց։ Եվ այն
գյուղին դրացի մի գյուղ կար, և
շունն այդ գյուղից էր։ Երբ շան
գերը իմացավ, որ խանութպանն
սպանել է յուր շանը, այն ժամանակ
եկավ և սպանեց խանութպանին։
Հերթ երկու կողմից վեր կացան
գյուղացիք և միմյանց հետ
պատերազմ արին, և երանց միջև
կոտորած եղավ, և երկու կողմից
կենդանի մնաց մի մարդ
մի կաղ մեղրի համար։

Капля мёду — войны причина

Была у одного человека лавка, и продавал он мёд, и капля мёда упала на пол, и села на каплю оса, и прибежала кошка и убила осу, и прибежал потом пёс и убил кошку, а хозяин лавки ударил, да и убил пса. И была по соседству с этой деревней другая деревня, и собака была оттуда. Когда хозяин собаки узнал, что владелец лавки убил его собаку, пришёлон и убил владельца лавки. Потом поднялись крестьяне обеих деревень и пошли войной друг на друга, и большое кровопролитие между ними произошло, и осталась в живых от обеих сторон лишь один человек — а все из-за капли мёда.

Կտավի վաճառը

Մի խնամարուն և
աղքատ մարդ ուներ ծուլ
որդիներ։ Մահվան ժամին նա
կանչեց որդիներին և ասաց.
«Ով վավակներ, իմ նախիքները
շատ զանձ են դադել մեր այգում,
և ես ճեկ յուղյ չեմ գտա նրա տեղը։
Այդ զանձը կգտնի նա, ով շատ
աշխատի և խոր փորի»։
Եվ հոր մահից հետո որդիները
սկսեցին աշխատել մեծ եռանդով
և խորացրին էին վարում,
որովհետև յուրաքանչյուրն
աշխատում էր, որ ինքը գտնի
զանձը։
Եվ այգին սկսեց ածել ևս ավելի
և առատ բերք տվեց և դրանց
հարստացրեց զանձերով։

Завещание отца

Были
у одного мудрого бедного
человека ленивые сыновья.
В смертный час свой призвал
он их и сказал:
«О, сыновья, предки мои
зарыли клад в нашем саду,
но я не покажу вам его
места. Найдёт клад тот,
кто будет исправно трудиться
и глубже других копать землю.»
И после смерти отца взялись
сыновья за работу с большими
усердием и вспахивали землю
глубоко, потому что каждый
старался, чтоб именно он
нашёл клад.
И стал сад расти, плодоносить,
и дал он богатый урожай, и
одарил сыновей сокровищами.

Ոսկե ձկնիկը և ձկնորսը

Ոմն ձկնորս և նորա կինը ապրում էին ծովակալի մոտ, ծովակալի հրամանով ամեն օր ձկնորսը ձուկ էր բռնում և տանում ծովակալի խոհանոցը։ Մի անգամ ձկնորսը ձուկ բռնեց, որ ոսկե էր։ Ձկնիկը մարդու ձայնով ասաց. «Ես ոչ թե ձուկ եմ, այլ կախարդված արքայազն եմ։ Ինձ ազատիր, ես քեզ կհարստացնեմ»։ Ձկնորսը ձկնիկին ազատ արձակեց։ Ձկնիկը ասաց. «Ինձ տուր քո կնոջը, նա կհարստացնի քեզ»։ Ձկնորսը ձկնիկին տվեց կնոջը։ Ձկնիկը ասաց. «Ես ոչ թե ձուկ եմ, այլ կախարդված արքայազն եմ։ Ինձ ազատիր, ես քեզ կհարստացնեմ»։ Ձկնորսը ձկնիկին ազատ արձակեց

Верблюд, волк и лиса

Верблюд, волк да лиса подрядились и в путь пустились; и нашли в пути хлебец; и сказали друг другу, что съест его тот, кто старше всех. И стали считать они свои года. Лиса сказала: «Я та лиса, или которой дал Адам». Волк сказал: «Я тот волк, которого Ной взял в свой ковчег.» Верблюд, видя, что они старше него оказались, и вот-вот разделят хлебец между собой, схватил его и, задрав морду, сказал:

«Уж не вчерашний ли я мальчишка, у которого отросли ноги?!»

И стал жевать хлеб. А лиса и волк, потрудившись вокруг него, не смогли ничего поделать и ушли прочь.

Կուռնակ ոսկեմոր ծուծումների եվ էշ

Հավատքն էսպես
Ոռոշումներ և ասասպես, ոնե
որի ճամբեր կորսավոր է, սրանն
մեկ Նազդավոր դնենք, որպեսզի
պարերապմի ժամին կանչի մեզ։
Եվ կռունկը
երկինք բարձրացավ և գոչեց.
Սրան Հավատքին Ոռոշումները
և օծեցին Նազդավոր։
Հոգը եկավ և ասաց.
«Այ, եղե ինձ ոսկի փեղ ամեիք,
որ նրա փոխարեն
ես բարձրանայի,
ղուք կլսեիք, թե
ում ճամբեն է կորսավոր»։

Журавль — царь птиц — и осёл

Собрались
птицы и порешили:
«Сделаем царём над нами
того, чей голос сильнее,
чтоб в час войны призвал нас».
И журавль поднялся в небо
и закричал —
понравился он птицам —
и избрали его царём.
Пришёл осёл и сказал:
«Подсоби вы мне
хоть на лизинец,
чтоб поднялся я ввысь,
вы б услышали тогда,
чей голос сильнее».

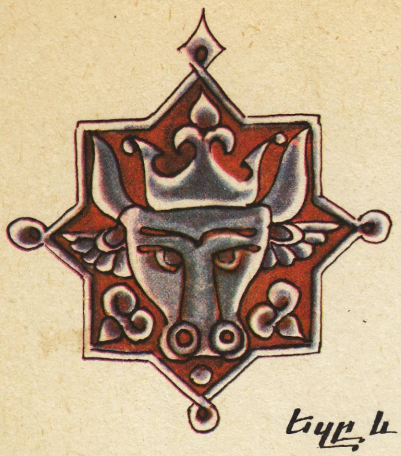

Երեք

Եկը և ձին խոսեցին միմյանց հետ։ Եկն ասաց. «Դու ո՞վ ես կամ ինչի՞ պետք ես»։ Ձին ասաց. «Ես ձի եմ և ինձ նաժակորները և իշխանները և պարոնները պարտադրում են ոսկով և արծաթով և բախմում են ինձ վրա»։ Եկն ասաց.

«Ամբողջ աշխարհի բարեկեցությունն եմ ես, որովհետև ես եմ վաստակում և չարչարվում և հոգնում և ապա դու և քո նաժակորն ուտում եք։ Եվ բոլոր մարդիկ ուտում են իմ վաստակը և եթե չվաստակեմ, դու և քո նաժակորն իսկույն կմեռնեք։ Եվ դու երախտամոռ մի լինիր»։

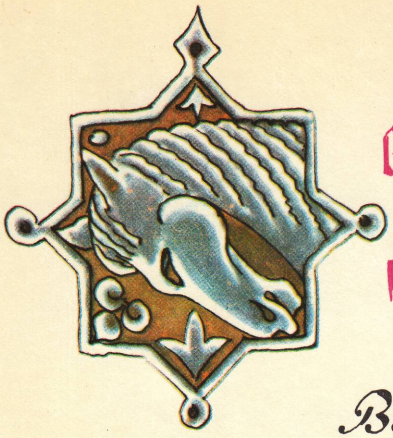

Вол и конь

Вол и конь разговорились друг с другом. Вол сказал: «Кто ты и на что пригоден?» Конь сказал: «Я конь, и меня цари, и князья, и господа украшают золотом и серебром и ездят на мне верхом.»

Вол сказал: «Я есть благосостояние мира сего, потому что это я тружусь, и устаю, и добываю то, что ты и твой царь едите. И все люди едят заработанное мной, и если не стану я работать, ты и твой царь умрёте тотчас. Не будь же ты неблагодарным.»

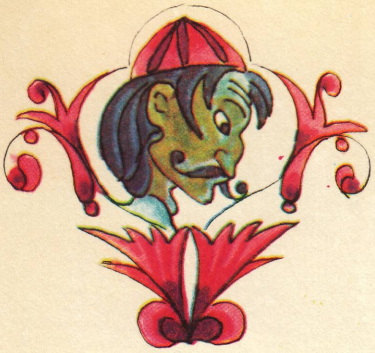

Հիմար և ճաճերուկ

Մի հիմար և միամիտ մարդ ուներ մի դահեկան և առնելով դահեկանը գնաց քաղաք մի հաղ գնելու և շրջեց քաղաքում և շուկայում և չգտավ մի դահեկանի հաղ, ապա կրկին եկավ շուկա և տեսավ մի մեծ ճաճերուկ և հիացմամբ հարցրեց. «Այս ի՞նչ է»։ Եվ վաճառականներն իմացան, որ նա հիմար է և ասացին, Որ հաղը հաղի ձու է և կհանի հաղ մեծ եղ։ Եվ ուրախանալով մարդը, տվեց դահեկանը և առավ հաղու հաղի ձուն։ Եվ վաճառականները նրան պատվիրեցին, Որ ձեռքիդ կշռույշ տար, Որ չէ կկոտրվի, և հաղը միջից կփախչի։ Եվ ճաճերուկը ձեռքին մարդն սկսեց գնալ վառվալար ճանապարհով, և նրա ոտքը սայթաքեց, ճաճերուկը ձեռքից դուրս սրծավ և գլորվեց խիր անտառի մեջ, և անտառից մի նապաստակ վազեց և սկսեց փախչել, իսկ մարդը կարծեց, Որ ճուռ կոտրվել է, և ահա հաղը ելել և փախչում է։ Եվ հեռվից վազելով կանչում էր նապաստակին և ձայն էր տալիս. «Ա՛յ հաղու եղ... վա՛յ ինձ, մի փախչիր, քուռի՛ քուռի՛ խնայիր ինձ և վերադարձիր»։

Глупец и арбуз

Был у одного глупого и наивного человека один дахекан и, взяв дахекан, отправился он в город осла покупать, покружил по городу и по базару и не нашел осла за дехекан, потом снова пошёл на базар и увидел большой арбуз и с восхищением спросил: «Что это?» И торговцы смекнули, что глупец он, и сказали, что яйцо индийского осла это, и вылупится из него большой индийский осёл. И, обрадовавшись, человек отдал дахекан и купил яйцо индийского осла. И торговцы наказали, чтоб нёс он в руках яйцо осторожно, не то разобьётся оно, и убежит ослик. И стал человек с арбузом в руках спускаться по крутой дороге, и споткнулся он, арбуз выскользнул у него из рук и покатился в дремучий лес, и из леса выскочил заяц и пустился бежать, а человек подумал, что это яйцо разбилось, и ослик выскочил из него, и бросился он за ним и звал зайца, восклицая: «Эй, ослик индийский, горе мне, не убегай, пожалей ты меня, вернись!»

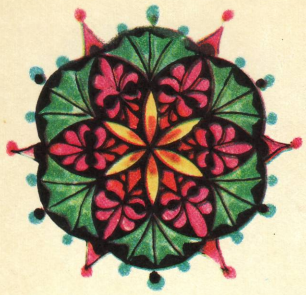

Էջմիա-
ծնի-
ծին

Էջմին ավերիս փլվին՝
Ոչ ցնծա և ուրախ եղիր
և մեծ լռծա պարզևիր,
որովհետև քեզ Ոտո ծնվեց։
Եվ էջն ասաց.
«Վայ ինձ, բարեկամներ,
եթե Հարյուր Ոտո էլ ծնվի,
չեն Ներևացնի ծանրությունն
իմ մեջքի բեռան»։

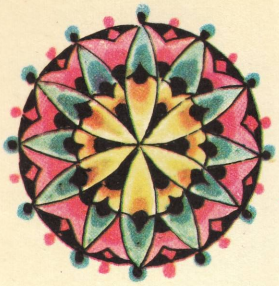

Родился у осла внук

Принесли ослу
весть, радуйся, мол, и ликуй,
и дарую подарок большой,
ибо
родился внук у тебя.
И осёл сказал:
«Горе мне, друзья,
родись у меня хоть
сто внуков, не облегчат они
тяжесть груза на моей спине.»

Աղքատ և ապեցարան

Մի աղքատ մի գյուղ եկավ և մնաւ գյուղի եկեղեցին, որ խարխուլ էր և անձրևաւկեղ։ Եվ այն աղքատը անձրև աւնայ էր և քաղցած և հագել էր պատառոտուռն զգեստ և դողում էր և հոգնել էր ճանապարհից։ Եվ ներս մտաւ քահանան, սկսեց ժամ ասել։ Առաւ ավետարանը և կարդաց այն էջը, ուր գրված էր, Ես օտարական էի՝ ընդունեցիք ինձ, մերկ էի՝ հագցրիք ինձ, քաղցած էի՝ կերակրեցիք ինձ, ծարաւ էի՝ հագեցրիք ինձ։ Այն աղքատը լսեց և ուրախացաւ. «Այս ինձ համար է ասված և անկա շուտով կկատարեն իմ կամքը»։ Իսկ քահանան ժամն արձակեց և գնաց տուն և աղքատին Դողեց եկեղեցու մեջ և հոգ չտարաւ նրա մասին։ Եվ աղքատն ասաց. «Այն գիրն, որ կարդաց նա, սուտ էր»։ Եվ առաւ ավետարանը, վռան քար դրեց և սուզեց ջրի մեջ։ Եվ քահանան եկեղեցի գալով ավետարանը չգտաւ և աղքատին ասաց. «Ո՞ւր է ավետարանը»։ Եվ աղքատն ասաց քահանային. «Ինչ ես անում սուտ ավետարանը, և ես տարա ջուրը գցեցի»։ Եվ քահանան բարկանալով սկսեց ծեծել աղքատին, և աղքատն ասաց. «Ինչո՞ւ ես ծեծում ինձ, անիրաւ, Դու հավատում ես, Որ ավետարանը ապրծու ձկնարիւր խոսքն է, ապա ինչո՞ւ չես կատարում նրա կամքը։ Որովհետև ես օտարական եմ և ինձ չեք ընդունում, մերկ եմ և ինձ չեք հագցնում, քաղցած եմ և չեք կերակրում ինձ, ծարաւ եմ, ջուր չեք տալիս։ Արդե ապրված այդ բաների պակասությունն ունեք և ամենն իրեն համար ասաց»։

Нищий и евангелие

Прищёл нищий в село и зашёл в церковь, что была очень ветхой и в дождь протекала. И нищий тот промок насквозь, и голоден был, и одет в лохмотья, и продрог он, и устал с дороги. И зошёл в церковь священник, и начал службу. Взял евангелие и прочёл то место, где написано было: «Странником я был — приютили вы меня, наг я был — одели, голоден был — накормили меня, жаждой томился — напоили». Услышал тот нищий и обрадовался: «Это про меня сказано, и скоро желания мои исполнят.» А священник отслужил службу и ушёл домой, и оставил нищего в церкви, и не позаботился о нём. И нищий сказал: «Та книга, что прочёл он, лжёт.» И взял евангелие, привязал к нему камень и бросил в воду. И священник, придя в церковь, не нашёл евангелие и сказал нищему: «Где евангелие?» И нищий сказал священнику: «На что тебе лживое евангелие, я бросил его в воду». И священник, разгневавшись, стал бить нищего, и нищий сказал: «Зачем ты бьёшь меня, бессовестный, если веришь, что евангелие — праведное слово божье, то почему не исполнишь волю его? Ибо странник я — не приютили вы меня, наг я — не одели меня, голоден я — не накормили меня, жаждой томлюсь — не напоили меня. Неужто бог, нуждаясь во всём этом, про себя лишь это сказал?!»

Հայր և որդի

Ար մարդ
աղջիկ առավ որդու համար,
և որդին ամուսնության
աղջկա հետ և երբ
միավորվեց նրա հետ,
շատ հիացավ
ամուսնության գործի վրա
և ուրախացավ
և սկսեց հորը խրատել
ամուսնության գործի մասին։
Եվ հայրն ասաց.
«Ով որդյակ,
ես ամուսնության գործով
ծնեցի քեզ, և այժմ
դու ես խրատում ինձ»։

Отец и сын

Один человек
привёл невесту сыну,
и сын женился на девушке,
и когда соединился с ней,
очень восхитился
супружеским делом
и обрадовался,
и стал поучать отца
в нём.
И отец сказал:
«О, сынок,
я супружеским делом
породил тебя,
и ты теперь
поучаешь меня?»

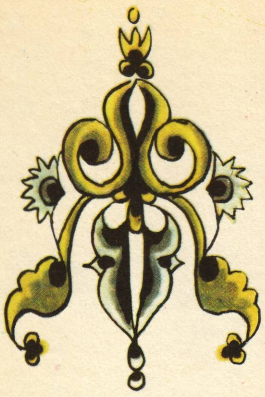

Մարդ և ընկույզ և ջաղաց

Մի մարդ ընկույզի ծառ տրակ ձմերուկ էր ցանել։ Եվ պտուղը ժամանակ եկավ տեսավ մեծամեծ ձմերուկները և ծառին նայեց, տեսավ, որ ընկույզը մանր էր։ Մարդն ասաց. «Տեր աստված, ինչ որ ստեղծել ես՝ ամենը կարգին է և մի բանի նման։ Իսկ այս երկու պտուղը անկարգ են, բանի նման չեն»։ Մարդն ասում էր, որ ընկույզի տեղ ձմերուկ պիտի լիներ ծառին, և ընկույզը՝ ձմերուկի չափ վրա։ Եվ նա պառկեց ծառի տակ և նայեց ծառին, և հանկարծ մի ընկույզ պոկվեց ծառից և շատ պինդ կպավ նրա ճակտին և ճակատը պատռեց, և արյունը եկավ։ Եվ մարդը վեր կացավ տեղից և աղաղակեց.

«Տեր աստված, ինչ որ ստեղծել ես, ամենը կարգին է և կատարյալ, և ով չհավանի քո ստեղծածը, նրա ճակատը իմիջ վայր լինի, որովհետև ընկույզի տեղ ձմերուկ լիներ, ինձ պիտի սպաներ»։

Человек, орех и арбуз

Посадил человек под ореховым деревом арбузное семечко. И как поспели плоды, пришёл он и видит: огромнейшие арбузы, и посмотрел он на дерево, видит — орехи на нём мелкие. Человек сказал: «О, господи, всё что создал ты, правильно и толково. Эти же два плода не правильны и ни на что не похожи.» Человеку казалось, что вместо орехов должны быть арбузы на дереве, а орехи — на арбузном кусте. И лёг он под дерево и посмотрел наверх, и вдруг сорвался с дерева орех и больно ударил его по лбу, и рассек лоб, и кровь пошла. И вскочил человек с места и возопил:

«О, господи, всё что создал ты, правильно и совершенно, а кому не по душе сотворенное тобой, да случится с его лбом похуже, чем с моим, ибо, будь вместо ореха арбуз, меня бы убило.»

եկեղեցի և Հրեշտակ

Եկեղեցին պարծեցավ
յուր արբունյամբ և ասաց, Ես «ես
եմ բաճառ ասպծու և ղեպի ինձ
են գալիս քահանաները և ժողովուրդը
աղոթք մատուցանելու ասպծուն և
պատարագ, և հաշտվում է ասպված
աշխարհի հետ և մեղքերին
Ոտղունյուն է լինում»։ Այս
ժամանակ Հրեշտակն ասաց
եկեղեցուն. Ոչ «ինչ որ դու ասում
ես, արդար է և ճշմարիտ, բայց
դու իմ երախտիքը մի մոռանա,
որ գիշեր ցերեկ աշխատում եմ
և պատում այն, ինչ որ ուզում են
քահանաները և ժողովուրդը
և ապա թեկ են գալիս աղոթելու
և երկրպագելու ասպծուն»։

Церковь и Мельница

Церковь, хвастаясь своей святостью, сказала: «Я храм божий и ко мне идут священники и народ воздать молитву богу и отслужить службу, в ладу бог с миром, и совершается отпущение грехов.» Тогда сказала мельница ей: «Все, что говоришь ты, и правдиво, и справедливо, но не забывай ты благодеяния мои: день и ночь трудясь я и произвожу то, что едят священники и народ, и лишь потом приходят к тебе молиться и поклоняться богу.»

ԱՄԵՆԱՏԻԵՑ ՄԱՐԴԸ

Մի Դաջավոր կամեցավ աշխարհակ շինել, և աշխարհակը քանի կերեկը շինում էին, գիշերը փուլ էր գալիս։ Եվ նա հավաքեց յուր գիրուճներին և պատճառը հարցրեց։ Նրանք ասացին. «Եթե կամենում ես, որ այլևս չփլչի, պետք գրիր մի փղեկ մարդ, որից ավելի փղեկ մարդ չլինի և նրան կենդանի դիր պարսի մեջ, և պարսը Դող շարեն։ և այլևս չի փլչի»։ Եվ Դաջավորն ասաց. «Այդ բանի լինդրու Դուներ ևս դուք արեք և գրեք մի փղեկ մարդ, որին կենդանի Դաղեն պարսի մեջ»։
Եվ գիրուճները նապեսին միաբերան որոշելու, Դե ինչ փեղ կարող են գրնել փղեկ մարդ, և մեկն ասաց. «Ձկնորսն է փղեկ, քանի որ նրա աոեն ու փալը մարդու հեկ չի, այլ ջրի և ձկների»։ Իսկ ոմանք ասացին. իշխանները, որ իշու հեկ է լինում և իր ոդջ կյանքն անց է կացնում գրասրի հեկ, շրջելով լեռ և անդառ։ Ոմանք Ժովարարին ասացին, իսկ ոմանք՝ հովվին, որ ամառ-ձմեռ ոչխարների հեկ շրջում է լեռներում, չի մրնում գյուղ կամ քաղաք։ Եվ հավանում Դուեն արին և կամեցան հովվին բերել։
Այն ժամանակ գիրուճներից մի ոմն ասաց. Դե «մեր Դաջավորը մի հովիվ ուներ, որ Ժնվել է սարում ոչխարների մեջ և անվել է սրտերեղ և յուր կյանքում ոչ գյուղ է մրել, ոչ քաղաք»։ Եվ ուղարկեցին փառք Ձիավոր, որպեսզի մարդուն բերեն։ Եվ Ձիավորները

Самый невежественный человек

Некий царь пожелал построить башню, и сколько ни возводили днём её стены, ночью они рушились. И собрал царь своих мудрецов, и спросил причину этого. Они сказали: «Если хочешь, чтоб больше стены не рушились, найди ты одного невежду и замуруй его в стене, и пусть прода́лжают класть стену, и больше башня не рухнет.» И царь сказал: «Сделайте выбор сами и найдите невежду, которого живьём захоронят в стене.»

И сели мудрецы вместе решать, где они могут найти невежду, и один сказал: «Невежествен рыбак, потому что имеет он дело не с человеком, а с водой и рыбами.» А некоторые сказали — погонщик ослов это, он целый день наедине с ослом и всю свою жизнь проводит с вьючными животными, бродя с ними по горам и ледам. Одни рыбака предлагали, а другие — пастуха, что зимой и летом бродит с овцами по горам, не спускаясь ни в село, ни в город. И одобрили это, и пожелали пастуха привести.

գնացին գտան Հովիվին, որ կծում էր ոչխարը և ողջունելով ասացին. «Մածկաթորը քեզ կանչում է»: Հովիվն ասաց. «Ես իմ կյանքում ոչ բաղնիք եմ գնացել ոչ էլ գյուղ. ինձ ինչո՞ւ է կանչում»: Իսկ նրանք խորամանկությամբ ասացին. «Չենք իմանում»: Իսկ Հովիվն պատվեց նրանց, զգաստ մորմեց և պահեր բերեց և ուրախացրեց նրանց և երդմամբ հաստրեց կանչելու պատճառը: Եվ նրանք ասացին, Որ այս պատճառով է քեզ կանչում, որովհետև Մածկաթորի գիրուկները ասել են, որ մի գեղեցկ մարդու պետք է դնել պարի մեջ որպեսզի պարը շեն մնա:

Այն ժամանակ Հովիվը ծիծաղեց և ասաց.

«Հիմարը և գեղերը այն գիրուկներն են, որ այդպիսի բաներ են արել»: Եվ մի ոչխար բերելով ասաց. «Ես ձեզ սույն կտամ իմ գեղիրը»: Եվ ասաց. «Այս ոչխարը երկու գառ ունի փորում, մինը էգ է, և մյուսը՝ որձ, մեկի գլուխը սև է և մյուսինը սպիտակ»: Եվ ոչխարը մորմեց և գառները փորից հանեց և այնպես էր, ինչպես ասաց: Եվ մի այլ ոչխար բերելով ասաց. «Այս ոչխարը մեկ գառ ունի փորում, մարմինը սև է, գլուխն սպիտակ և ինքը որձ»: Եվ մորմեցին տեսան այնպես: Եվ Հովիվն ասաց. «Ոչխարի այն երկու հոտը, որ կա ձեր առաջ, ամենին գիրեան, Որ որն է ծնելու և որն է սրերջ և որն է որձ ծնելու և որը էգ և որը սև կամ սպիտակ և որը սև ու սպիտակ պուտերով: Ձեր գիրուկները կարող են այդ իմանալ»: Զիավորները ասացին. «Ոչ ամենևին»: Հովիվն ասաց. «Ուրեմն իմացեք, որ ես չեմ այն հիմարն ու գեղերը, որին դուք փնտրում եք: Իսկ եթե կամենաք, ես սույն կտամ գեղեր մարդուն: Մածկաթորը ծով յուր հայիպին բռնի Պալատի և ինչ ունի ամենն առնի և քաղաքի հրապարակում հրուն կախի և չարչարա տանջի, որպեսզի բոլոր

Тогда один из мудрецов промолвил: «У царя нашего есть пастух, который родился в горах среди овец, и вырос там и за всю свою жизнь ни в дело не заходил, ни в город.» И послали десять всадников, чтоб привели этого человека. И всадники нашли пастуха, который доил в это время овцу и, приветствовав его, сказали: «Царь зовёт тебя.» Пастух сказал: «Я в своей жизни ни разу ни в город не заходил, ни в дело – зачем ему звать меня?» А они, слукавив, сказали: «Не знаем.» А пастух устроил им угощение, ягнёнка зарезал, сыру нарёзал и разделил их и клятвенно стал просить, чтоб раскрыли, для чего его зовут. И они сказали: Вот по такой-то причине тебя зовут, потому что царские мудрецы сказали, что надо замуровать в стене невежду, чтобы стена была прочной». Тогда пастух рассмеялся и сказал: «Невежды и глупцы и есть те мудрецы, что сделали такой выбор.» И, принеся овцу, сказал: «Я вам покажу моё невежество.» И сказал: «У этой овцы два ягнёнка в чреве, один – самец, другой – самка, головка у одного белая, у другого – чёрная.» И зарезал овцу, и достал из чрева ягнят, и было так, как он сказал. И, принеся другую овцу, сказал: «У этой овцы один ягнёнок в чреве – самец, тельце у него чёрное, головка – белая.» И зарезали, увидели, что так. И пастух сказал «В этих двух стадах, что перед вами, я знаю

քաղաքապետները գնացին. ապա նապիկին ծող գտան ծաքսյանն և ասեն, ծե նրան սպանեցիր։ Եվ երեք օր քաղաքում ծող կանչեն, ծե ինչ մարդ որ կգա և հանձն կառնի նապիկի գործը, նրա ամեն ապրանքն այդ մարդուն կտանք և նրան կնշանակենք ծածաղորի նապիկ։ Այդ մարդը, որ կգնար այդ խաղքը և կլսի ինչ որ արին նապիկի գլխին և առաջանալով կասի, ծե ես եմ ուզում լինել նապիկ, այն մարդն է հիմար և փղկար, նրան բռնեցեք և կենդանի դրեք պատի մեջ, որպեսզի այլևս չփչի և շեն մնա»։

Իսկ նրանք եկան և ծածաղորին պատմեցին, և ծածաղորն ասեց այնպես, ինչպես Հովիմն ասել էր և մինչդեռ քաղաքում կանչում էին, ծե ով գա և հանձն առնի նապիկի գործը և իշխանուհյունը, նա կստանա նրա ապրանքը և հողը այն ժամանակ մոտ վազեց մի ջրմի և ծոնի մարդ և ասաց, ծե ես հանձն կառնեմ այդ գործը։ Եվ նրան հարցրին ծե ինչ արին նապիկի գլխին։ Նա ասաց. «Այո, գնամ»։

Եվ իսկույն առան նրան և տարան, կենդանի դրին պատի մեջ, և պատը հաստատեն մնաց։

каждую овцу, какая родит, а какая бесплодна и какая самца родит, а какая самку, и от какой чёрный будет ягнёнок, или белый, или пятнистый. Могут ваши мудрецы узнать это?» Вельможи сказали: «Нет, никогда.» Пастух сказал: «Так знайте, что не я тот глупец и невежда, которого вы ищете. А если пожелаете, я покажу вам невежду. Пусть царь схватит своего наиба и всё, что есть у него, отнимет и повесит его на городской площади и тяжким образом истязает, чтобы видели все горожане, потом пусть спрячут наиба и скажут, что убили его. И пусть три дня в городе возвещают, что какой человек придёт и возьмёт на себя обязанности наиба, все его имущество отдадут этому человеку и назначат его наибом царя. И если человек тот, видевший содеянное над наибом и слышавший, что сделали с ним, выйдет вперёд и скажет, что хочет он стать наибом, тот человек и есть глупец и невежда, хватайте его и кладите живым в стену, чтобы не рушилась она больше и стала прочной.» А они пришли и рассказали царю, и царь сделал так, как сказал пастух, и пока в городе глашатаи возвещали, что кто придёт и возьмёт на себя обязанности наиба и примет власть, получит его имущество и земли, подбежал один придурок и сказал, мол, я возьмусь за это дело. И его спросили: «Видел ты, что сделали с наибом?» Он сказал: «Да, видел.» И тотчас схватили его, потащили и живым замуровали в стене, и сделалась стена прочной.

Աղվես և որսորդ

Որսորդը
ձեռով փառ ապում և նեղում
էր աղվեսին։ Եվ աղվեսը դարձավ
և ասաց. «Աղաչում եմ քեզ, ասա
Թե ինչի՞ համար ես ինձ նեղում»։
Եվ որսորդն ասաց. «Որպեսզի
Հանեմ քո մորթին»։
Աղվեսը կանգնեց և ասաց.
«Տեր ասպված, փառք քեզ
որ սրա ուզածն այս է։
Իսկ ես կարծում էի,
Թե ինձ ուզում է նշանակել
մեր գավառի հավարած
կամ Ծովինոյի վանահայր»։

Лиса и охотник

Охотник
с собаками преследовал лису.
И лиса обернулась и сказала:
«Умоляю тебя, скажи,
зачем ты преследуешь меня?»
И охотник сказал:
«Чтоб содрать с тебя шкуру.»
Лиса остановилась и сказала:
«Слава тебе, господи,
что в том лишь желание его.
А я-то думала, хочет он
назначить меня
главной над курами
нашей области или
настоятельницей птичника.»

Իշխանավոր և իմաստուն

Կար մի աշխարհակալ իշխանավոր, և նա ուներ մի խիստ գեղեցիկ դրախտ։ Եվ իշխանավորն ասաց. Ես գեղեցիկ պղպիկ կառնեմ, որ կին լինի իմ որդուն և ունենամ գեղեցիկ թոռներ՝ ժառանգ իմ գահի։ Եվ գնաց բերեց մի գեղեցիկ հարս և դեռ թոռ չէր ունեցել, երբ որդին մեռավ, և հարսը ձնաց։ Եվ ինքը կամեցավ հարսին առնել և հարցրեց իմաստուններին, Ես «Լա՞ իրավունք»,և նրանք ասացին, Ես «չկա իրավունք, որ հայրն առնի հարսին»։ Եվ չկամեցավ լսել նրանց և գրավ մի այլ իմաստուն, որ նրա սիրելին էր, և այդ իմաստունն ասաց իշխանավորին. «Աշխարհում յոթանասուներկու ապգ կա և նրանցից ոչ մեկին չի հանում այդ բանը քեզ կհանեմ»։ Եվ իշխանավորն ասաց, Ես «Ինչու աշխարհի յոթանասուներկու ապգին չի հանում այդ, իսկ իրեն կհանեմ»։ Եվ իմաստունն ասաց. «Վախենում եմ պատմեմ ասել, որովհետև կսպանես ինձ»։ Եվ նա երդվեց չսպանել նրան, եԹե պատմեն ասի։ Այն ժամանակ իմաստունն ասաց. «Որովհետև դու ամեն ապգից դուրս ես, և քո վրա չկա իշխանություն, և ինչ կամենաս կարող ես անել»։

Владыка и мудрец

Жил владыка-завоеватель, и был у него очень красивый сын. И владыка сказал: «Приведу-ка я красавицу-девушку, чтоб стала она женой моему сыну и займет красивых внуков-наследников престола». Привёл он красивую невестку, и не родились ещё у него внуки, как сын умер, и осталась невестка. И пожелал он взять невестку в жёны себе и спросил мудрецов: «Есть ли такое право?» И они сказали: «Нет такого права, чтоб отец на невестке женился.» И не пожелал он слушать их и нашёл другого мудреца, который был любим. Сказал этот мудрец владыке: «Есть на свете семьдесят два племени, никому из них не дозволено это, а тебе можно.» И владыка сказал, мол, «Почему семидесяти двум племенам не положено это, а ему-дозволено?» И мудрец сказал: «Боюсь назвать причину, ибо убьёшь меня.» И он поклялся не наказывать его, если назовёт причину. Тогда мудрец сказал: «Потому, что ты вне всяких племен, и нет над тобой власти и что ни пожелаешь, можешь ты сделать.»

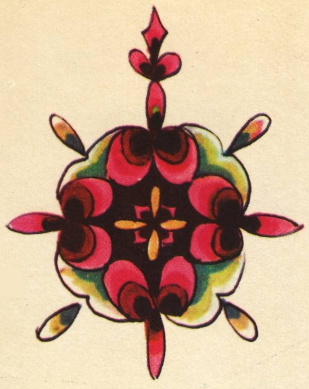

Աղվեսը եւ թզենին

Աղվեսը մի
գրաժ Ռուդի գյուղ և տարավ
գայլին և ասաց. «Այսչափ ժամանակ
աշխատեցի և բարեխոս մարդիկ
մեզ գյուղի և իշխանիդ քեզ համար
Ռուդի հանեցի, որ ամեն գյուղ
ուր հանդիպես, քեզ պիղծ պա
մի ոչխար։ Եվ այդպես խաբեց գայլին,
և միասին գնացին մի գյուղ, և
աղվեսը նստեց բլուրի վրա և
Ռուդին փվեց գայլին։ Երբ գայլը
գյուղի մեջ մտավ, վրա նափվեցին
շները և մարդիկ, որոնց գլեցին և
գանահարեցին։ Եվ այսպանաձախ
գայլը հազիվ ազատվելով հասավ
աղվեսին։ Եվ աղվեսն ասաց. «Ինչո՞ւ
Ռուդին չես բերի»։
Եվ գայլն ասաց. «Կուզի փվի,
բայց գյուղում հազար շուն
կար, որ գիր չգիտեր»։

Лиса и волк с бумагой

Нашла лиса исписанную бумагу, отнесла волку и сказала: «Извелась я вконец, знакомства использовала многие, и достала-таки у князя для тебя бумагу, по которой каждое село, куда ты заглянешь, обязано дать тебе по овце.» И так обманула она волка, и пошли они вместе в одно село, и уселась лиса на холме, а бумагу волку вручила. Когда вошёл волк в село, набросились на него собаки — искусали, сбежались люди — избили. Едва унеся ноги, дотащился окровавленный волк до холма. И лиса сказала: «Что ж ты им бумагу не показал?»

А волк сказал: «Показал, да только в селе этом тысяча собак, которые грамоте не обучены.»

Աշխի կին
եվ խորթ որդի

Մի՝ այրի կին
ուներ մի կով,
և հրա խորթ որդին
ուներ մի էշ։
Եվ խորթ որդին
ջոգանում էր կովի կերը
և փալիս էշին։
Եվ այրի կինն
ասծում աղաչեց, որ
ասվաժ էշին մեռնի։
Բայց կովը մեռավ,
և այրին լայ եղավ
և ասաց։
«Ով ասվաժ
մինե չկարեցար
հշը կովիս փարբերել»։

Вдова и пасынок

Была
у вдовы корова, а
у пасынка – осёл.
И пасынок крал
у коровы корм
и отдавал ослу.
И взмолилась
вдова богу, чтоб
убил он осла.
Но окотилась корова,
и вдова заплакала
и сказала:
«О, боже,
неужто
не сумел ты
отличить осла
от коровы?»

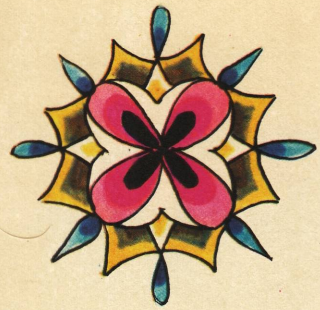

Հայտ մըրդ

Մի երիտասարդ
ուխտել էր հարսամ բան ամենևին
չուտել և մի օր նա գնաց գետի
եզրը և տեսավ, որ ջուրը մի
խնձոր էր բերում։ Երիտասարդն
առավ խնձորը կերավ ամոթի,
ապա միջին ընկավ իր ուխտը և
խղճմտանքով գնաց գետն ի վեր,
գտավ մի այգի և խնայավ, որ
խնձորն այդ այգուց էր։
Երիտասարդն ասաց այգեպետին.
«Ողորմիր ինձ և ատ խնձորի
գինը կամ հալալ արա, որովհետև
ես հարսամ բան ամենևին չեմ կերել»։
Եվ բուրաստանի տերն ասաց.
«Կեսը, որ ինձ է, հալալ քեզ
և կեսը՝ իմ եղբորն է, նրան տեր չեմ։
Եվ իմ եղբայրը հեռու է այստեղից
վեց օրվա ճանապարհ»։
Եվ երիտասարդը ճանապարհ ընկավ

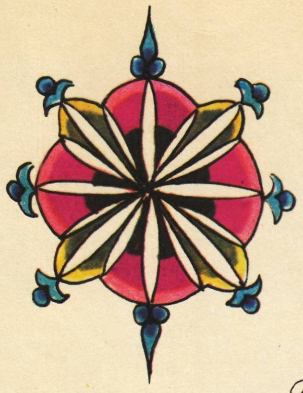

Праведник

Дал один юноша обет — никогда не есть ничего, что неправедно, и однажды шёл он берегом реки и увидел, что несёт вода яблоко. Поймал юноша яблоко и съел натощак, и вспомнил тут про обет свой, и, терзаемый совестью, пошёл он вверх по реке и нашёл сад и узнал, что яблоко было из этого сада. Юноша сказал садовнику: «Будь милостив ко мне, и возьми с меня стоимость яблока или прости мне, ибо сроду не ел я того, что неправедно.» И хозяин сада сказал: «Половина, что моя, — да будет на здоровье тебе, но другая половина — моего брата, — за то не в ответе я. И далеко отсюда мой брат — шесть дней пути до него.» И пустился юноша в путь и нашёл

և գրավ այն մարդուն, ասաց.
«Կամ առ քո կես խնծորի գինը
և կամ հալալ արա ինձ»։
Եվ մարդն ասաց.
«Ոչ գինը կառնեմ, և ոչ հալալ կանեմ,
Թե կուզես, որ հալալ անեմ,
ես մի աղջիկ ունեմ՝ որ
ոչ ականջ ունի
և ոչ էլ լեզու
և ոչ ձեռք
և ոչ ոտք,
նրան կին առ, որ հալալ անեմ»։
Երիտասարդն անճարացած առավ
այդ աղջկան, և երբ առաջապահ մտան,
տեսավ, որ աղջիկը ամենևին առողջ էր։
Եվ երիտասարդն աներոջն ասաց.
«Ինչո՞ւ էիր ծաղրում քո աղջկան»։
Եվ նա ասաց.
«Ես ճշմարիտ էի, որովհետև ծնված օրից
իմ աղջիկը արեգակի լույսը երբեք չէ տեսել
և օտար մարդու ձայն չի լսել
և օտարի հետ չի խոսել
և ձեռքով մեղք չի շոշափել
և ոտքը դռնից դուրս չի դրել։
Եվ ես՝ քեզ նման հալալ մարդ էի ուզում,
և ահա դու եկար»։

того человека, и сказал: «Или возьми у меня деньги за половину яблока, или прости мне.» И человек сказал: «Ни денег не возьму, и не прощу. Если хочешь, чтоб простил, то есть у меня дочь — ни ушей у неё, ни языка, ни рук, ни ног, возьми её в жёны, тогда и прощу.» Принужденный, взял юноша эту девушку в жёны и, когда сели они в парусник, увидел, что девушка совершенно здорова. И юноша сказал тестю: «Почему ты насмеялся над дочерью своей?» И он сказал:

«Я был прав, ибо с рождения своего дочь моя видела солнечный свет лишь в дымовое отверстие, чужого голоса не слышала, ни с кем посторонним не разговаривала, руками ни до чего греховного не дотрагивалась, нога её за порог родного дома не ступала. И хотел я выдать её за человека праведного, подобно тебе, и вот ты пришёл.»

Աղջիկը և մարդը

Մի կորամեջ աղյուժ տապել էր
Ճանապարհին, և տեսակ-տեսակ գազաններ այդ
Ճանապարհով գալիս էին դողալով և անցնում։
Աղյուժը հարցրեց արծուն. «Ինչո՞ւ եք փախչում
և ո՞ւմ ահից եք կարհուրած փախչում»։ Եվ
արծիվը ասացին. «Փախիր և դու, որովհետև
ահա գալիս է մարդը»։ Եվ աղյուժն ասաց.
«Ո՞վ է մարդը, և ինչ է նա, և ի՞նչ է նրա ուժը
և նրա կերպարանքը, որ փախչում եք նրանից»։
Եվ արծիվը ասացին. «Կծա, կտեսնի քեզ, և
քեզ վայ կլինի»։
Եվ ահա յուր հանդիպ եկավ
մի հողաքորժ մարդ։
Եվ աղյուժն ասաց.
«Մի՞ն դու ես այն մարդը,
որ փախչում է գազաններից»։
Եվ նա ասաց. «Այո՛, ես եմ»։
Աղյուժն ասաց. «Արի՛ կռվենք»։
Մարդը ասաց. «Այո՛, բայց
քո վեքերը քեզ հետ են,

Лев и человек

Сидел один могучий лев на дороге, и всевозможные звери проходили по этой дороге и, дрожа, пробегали мимо. Лев спросил их: «От кого в ужасном страхе бежите?» И они сказали: «Беги и ты, потому что идёт человек.» И лев сказал: «Кто такой человек и что он, и в чём его сила, и каков его облик, что бежите вы от него?» И они сказали: «Придёт он, увидит тебя, и горе тебе.»

И вот пришёл со двора поля земледелец. И лев сказал: «Неужто ты и есть тот человек, от которого бегут все звери?

Земледелец сказал: «Да, я».

Лев сказал: «Давай драться».

Человек сказал: «Давай, только твоё оружие при тебе, а моё — дома. Давай-ка, я сперва привяжу тебя, чтобы ты не убежал,

Իսկ իմը՝ գոռոզ եմ։
Եկ, նախ քեզ կապեմ,
որպեսզի չփախչես,
մինչև ես գնամ
առնեմ իմ վեցքը,
և ապա կուվենք»։
Աղուժն ասաց.
«Երկչոտ, որ կգաս,
և ես կսեմ քեզ»։
Մարդը երդվեց,
և աղյուժն ասաց.
«Հիմա կապիր ինձ
և գնա շուտ գործդ»։
Մարդը հանեց պարանը
և աղյուժին սիրտ կալսով
կապեց կաղնու ծառին
և ծառից կրրեց մի բիր
և սկսեց կարկել աղյուժին։
Եվ աղյուժը գոչեց.
«Եթե դու մարդ ես,
ավելի խիթա և անիծա
կարկիր իմ կողերին,
որովհետև
այս խելքին
այսպես է վայել»։

пока я схожу да принесу
свое оружие, потом и поборемся.»
Лев сказал: «Поклянись, что
придёшь, и я послушаюсь тебя.»
Человек поклялся, и лев сказал:
«Теперь привяжи меня, уходи
да возвращайся поскорей».
Человек достал верёвку,
привязал льва крепко к дубу,
и срезал с дерева ветку, сделал
прут и стал им хлестать льва.
И лев завопил:

«Если ты человек,
бей сильней и беспощадней
по ребрам моим,
ибо этакому уму
так оно и следует.»

Մուկն և ուղտը

Մի մուկ հպարտացավ։ Կորավ նրա խնամարուվդուքը, և նրա սիրտը լցվեց հպարտությամբ։ Մուկը գնաց ուղտի մոտ և ասաց ուղտին. «Ինձ հրաման տուր քո կծղակի մեջ բուն դնեմ և այնտեղ բնակվեմ»։ Եվ ուղտն ասաց. «Քեզ վնաս կլինի, որովհետև հանկարծ կոխ կտամ քեզ, և կմեռնես»։ Մուկն ասաց. «Քո ամբակը կակուղ է և ինձ վնաս չի լինի»։ Ուղտն ասաց. «Քո արյունը քո գլուխը»։ Եվ մուկն ուղտի կծղակի մեջ շինեց իր բունը։ Մի անգամ ուղտը ծանր բեռան տակ քայլեց և հանկարծակի կոխ տվեց մուկին։ Եվ մուկը ճչաց, և նրա փորիկ դուրս եկավ ծրածղուն, որովհետև մուկը ջեր էր։

Այդ տեսնելով ուղտն ասաց. «Հետա եղբայր, հենց այդ էր ես ուզում քեզ, որ դուրս ելավ քո փորիկդ»։

Мышь и верблюд

Возгордилась мышь. Пропала её мудрость, и сердце преисполнилось гордыней. Пошла мышь к верблюду и сказала: «Повели мне нору устроить в твоём копыте и обосноваться там.» И верблюд сказал: «Опасно это, потому что могу я наступить на тебя, и ты умрёшь.» Мышь сказала: «Копыто твоё мягкое, и не будет мне никакого вреда.» Верблюд сказал: «Твоя кровь, тебе и решать.» И устроила мышь в копыте верблюда свою нору. Шёл однажды верблюд с тяжелым грузом и наступил нечаянно на мышь. И мышь запищала, и вышёл из живота её весь жир, ибо мышь была жирной.

Увидя это, верблюд сказал: «Вот оно-то, брат, что вышло из живота твоего, и мешало тебе.»

Կրվեստ կնոջ

Մի մարդ շրջում էր երկրե երկիր, և կինն ինչ հնար որ աներ, նա գրում էր Ղոջի վրա։ Եվ հա երեք մեծ բեռներ շինեց և դեռևս գնում էր և Ղոջի վրա գրում կնոջ հնարքը որով կինը խաբում էր մարդուն։ Եվ հա մրցավ մի քաղաք և քաղաքի դռան մոտ կար մի խիստ հնարագետ կին, և այդ կինը մարդուն ասաց. «Բարի եկար»։ Եվ կինը մեծարեց նրան և տուն տարավ, կարծելով, Ոե այն շատ ունի և կերպաս և ոսկի և արծաթ։ Երբ երեկո եղավ, կինն ասաց այն մարդուն. «Բեռներդ քո ինչ է, զուսպ իմ պետքերի համար մի բան առնեմ»։ Եվ նա ասաց. «Ոչինչ չունեմ ծախու»։ Եվ կինն ասաց. «Ապա այդ, որ ունես, ինչ է»։ Եվ նա ասաց. Կնոջ հնար է, ինչ կին, որ հնար է սրել, շրջել եմ և գրել և բարձել և եկել եմ այստեղ, որ ուրիշ հնար գրեմ»։ Եվ կինն ասաց. «Բարի եկար»։

Женские уловки

Ходил один человек по свету, и все уловки, к каким только ни прибегала женщина, записывал на бумаге. И получилось у него три больших тюка бумаги, но всё ходил он и записывал женские уловки, коими женщина мужчину дурачила. И пришёл он в один город и увидел у ворот города хитроумную женщину, и женщина эта сказала человеку: «Добро пожаловать!» И женщина почтенно обошлась с ним, и домой привела, полагая, что много у него и шёлка, и золота, и серебра.

Когда наступил вечер, сказала женщина тому человеку: «Что за тюки у тебя, может, куплю я что для нужд моих?» И он сказал: «Нет у меня ничего на продажу.» И женщина сказала: «Что же тогда в тюках у тебя?» И он сказал: «Уловки женщин

Եվ այն ժամանակ կինը կամեցավ բեռներն այրել և հնարն իմանալ։ Տան մեջ կար մի փուռ, որ կրնար երեք բեռ ունենալ, և կինը բարկ վառեց փուռը և ծուկ տապակեց և դրեց հյուրի առաջ։ Եվ ինքը վերկացավ, դռները պիդ փակեց և խիստ բարձր ձայնով ճչաց հավար կանչելով, և եկան դրացիները սուսերներով, բրերով և բախեցին դան դուռը։ Եվ կինն ասաց այն մարդուն. «Եթե կամենում ես, որ քեզ սպանել չտամ, ոդիդերը դուրս այրեմ փռի մեջ, իսկ եթե ոչ՝ կասեմ, որ այս մարդը բռնաբարեց ինձ և քեզ սպանել կտամ»։
Եվ մարդը բեռները փվեց հրան, և կինը երեք բեռն այրեց փռի մեջ և դան դռները բաց անելով ասաց. «Քանի տարի էր իմ հորեղբոր որդին ջնայել էր և ահա եկավ, և ես հրան ծուկ փվի ուտելու և փուշը բկի մեջ ճնաց և կոտով ապտուկեց մահիս»։
Եվ եկան տեսան, որ ծուկը հրա առջևն էր և ջնային։

это, какая женщина что ни ухитрялась сделать, бродил я и записывал, и собрал в тюки, и пришёл сюда, чтобы и другие уловки записать». И женщина сказала: «Добро пожаловать».

И пожелала тогда женщина сжечь его тюки. Была в доме печь, которая вместила бы все три тюка бумаги, и женщина натопила жарко печь, и рыбу зажарила и поставила перед гостем. А сама встала, заперла накрепко двери и громким голосом закричала, зовя на помощь, и сбежались соседи с мечами, и заколотили в двери. И женщина сказала тому человеку: «Если хочешь, чтоб не дала я убить тебя: отдай мне бумаги, сожгу я их в печи, а нет — скажу, что человек этот изнасиловал меня и прикажу убить тебя».

И отдал человек ей свои тюки, и сожгла женщина все три тюка бумаги в печи и, отперев двери дома, сказала:

«Сколько лет уж, как брат мой двоюродный уехал, и вот приехал он, и дала я ему рыбы поесть, и застряла рыбья кость в горле, и насилу он смерти избежал».

И пришли, увидели, что рыба перед ними, и ушли.

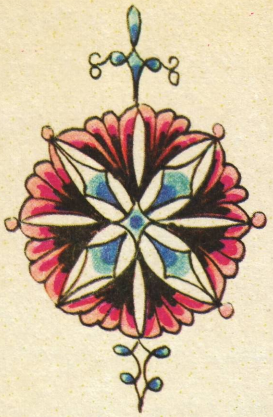

Գայլն և աղվեսն և Յորին եղբայրն

Գայլն և աղվեսն և Յորին եղբայրն եղան և ճնապին. երբ տավարին և որսի չհանդիպեցին, ասացին. «եկեք ուրենք հրան, ով գտարիքով փոքր է»։

Այսպես. ասացին գայլը և աղվեսը, որովհետև կամենում էին Յորուն ուրել։ Եվ գայլին հարցրին, Ով ո՞ր գտարվա գայլն էս, և նա ասաց. Ով ես այն գայլն եմ, որին Նոյը գրադրանն առավ։ Եվ աղվեսն առաջ եկավ և ասաց. «Օ՜, դու գտար ապջով ինձանից փոքր ես, և ես այն աղվեսն եմ, որին ասրված ասրեղեց»։ Եվ Յորին եկավ և ասաց. «իմ Ծնողյան Ոխակերը գրված է սմբակիս վրա. եկեք, կարդացեք գեսեք, քանի գարեկան եմ»։ Եվ ոտքը բարձրացրեց։ Աղվեսն ասաց գայլին. «Գիրեմ, որ զոհ զպրոցում եղել ես, արի գիրը կարդա»։ Եվ գայլը հավատաց և ճնապ կարդալու։ Եվ Յորին ասաց. «Առաջ արի, որովհետև գիրս մանր է»։ Եվ նա առաջ գնաց, և Յորին սաստիկ ուժով պարկեց գայլի ճակատին և ջախջախեց, և գայլը ճնապ կոզկոզ ձգվավ։ Եվ աղվեսն ասաց գայլին. «Արի մի գող էլ կա, այն էլ կարդա»։

Գայլն ասաց. «ես ինչ գիրեի գիրը. մենք ապջ-մսագործ ենք և մսագործի որդի»։

Волк, лиса и мул

Волк, лиса и мул побратались и пашли вместе, а когда проголодались и не нашли никакой добычи, сказали: «Давайте сведем того, кто младше всех.»

Так сказали волк и лиса, ибо хотели съесть мула. И спросили волка, какого года он. Волк сказал: «Тот я волк, которого Ной взял в свой ковчег». И вышла вперёд лиса, и сказала: «О, ты на десять поколений младше меня, я та лиса, которую бог создал.» И мул сказал: «Год моего рождения записан у меня на копыте, прочтите и узнайте, сколько мне лет.» И ногу поднял. Лиса сказала волку: «Знаю я, ты в школу ходил, пойди, прочти, что написано.» И волк поверил и пошёл читать. И мул сказал: «Подойди поближе, потому что написано мелко.» И он подошёл ближе, и мул со страшной силой ударил волка в лоб и размозжил ему голову, и взвыл волк, и пустился прочь. И лиса сказала волку: «Поди сюда, есть тут ещё одна строка, прочти и её.»

Волк сказал: «Откуда ж мне грамоту знать, мы из рода в род — мясники и дети мясников.»

Կով քահանայի և աղքատի կին

Մի քահանա ծողսայավ այրի կնոջ կովը և ախտը կապեց; եվ կինն իմացավ և քահանային ասաց. «Տեր հայր, հատավ իմ մահվան ժամը, ջնանք ախտը որ խոստովանեմ մեղքերս»: Եվ այն ժամանակ քահանան կովը փարավ ներսի տուն, այնտեղից ժամատուն և այնտեղից եկեղեցի: Եվ կինն ասաց. «Տեր հայր վերջին խոստովանու ոյուեը մահիս առաջ պետք է անել եկեղեցում»; եվ քահանան կովը բեմ բարձրացրեց և վարազուրը քաշեց նրա վրա: Երբ նրանք եկեղեցի մտան և հասցին այն ժամանակ կինը բարձրացրեց վարազուրը և կովին ասաց.

«Ով քարշելիս ես քեզ կով գիտեր
և այժմ քեզ ով արեց
պատարագիչ տաս ինձ»:

Священник-вор и вдова

Украл один священник у вдовы корову и привязал её в конюшне. И вдова узнала и говорит священнику: «Батюшка, настал мой смертный час, пойдёмте в конюшню, исповедуюсь я в своих грехах.» И тогда отвёл священник корову в дом, а оттуда в церковь. И вдова сказала: «Батюшка, исповедоваться следует в церкви.» И священник впустил корову на алтарь и спустил занавес. Когда вошли они в церковь и сели, отодвинула вдова занавес и говорит корове:

«О, мерзкая, я думала,
ты корова, но кто, скажи мне,
сделал тебя ныне
служительницей церкви?»

ԱՆԾԱՎ ԿԻՆ

Մի մարդ արտում ճարել էր քարի փակ և քնել մի պահ և պարզնել և չէր ուզում գնալ։ Եվ հանկարծ եկան երկու ծնծղուկ ասելիքին. քարին և մարդուն հարցրին, թե ինչո՞ւ նա պրպտում է։ Եվ որովհետև մարդն ասաց, որ պրպտում է, որովհետև աղ քաշ է ծնծղուկներն ասացին. «Խոստանանք երբեք չասել ոչ ոքի, եթե քեզ ոսկու տեղ ցույց տանք»։ Եվ մարդը խոստացավ և երդվեց, և նրանք ասացին. «Այդ քարի փակ չոր կարաս ոսկի կա Բաղաջ, հանիր և գոմն գար և եթե աներես մեկին, թե որտեղից է ոսկին, իսկույն կվերանաս»։ Եվ մարդն ուրախացավ, գնաց յուր գոմն, բրիչն առավ և գիշերով եկավ գաղտնի հանեց ոսկին և գարաշ յուր գոմն, սկսեց փարվանանալ և շքեղ գներ շինել, ունենալով ձիեր և ջորիներ և եզներ և ոչխարի հոտեր և այլ ամենայն ինչ, որ վայել է աշխարհ սրրողին։

Եվ մի օր եկն ասաց մյուս եզանն, թե «ես ինչ անեմ, որովհետև ամեն օր անխնա լծում են ինձ»։ Եզը, որ սրան մորիկ էր, ասաց. «Վաղը առավ հիվանդ եղիր և հապա՝ երբ այդ գեհենեն կխղճան և այլևս քեզ չեն լծի»։ Եվ այս լսելով մարդը ծիծաղեց և մյուսներին ասաց, թե այսօր չէ վաղը, այսինչ պատահեց եզը հիվանդ եղան գերը լծեր։ Մշակն առավոտյան

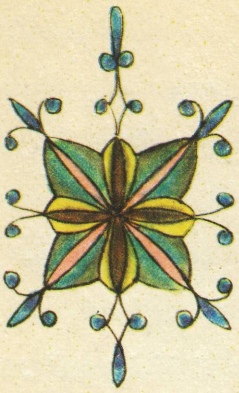

Бессовестная жена

Сел один человек в поле подле камня и заснул, поспал немного, проснулся, а домой идти не хотел. И прилетели вдруг две птахи, сели на камень и спросили человека, почему он печален. И человек сказал, что печален он, потому что беден. Пташки сказали: „Обещаешь никогда не говорить никому, если покажем тебе, где золото?" И человек обещал, и поклялся, и они сказали: „Под этим камнем семь кувшинов золота зарыто, достань и домой отнеси, а если скажешь кому-нибудь, откуда у тебя золото, тотчас умрёшь." И человек обрадовался, пошёл к себе домой, взял заступ и пришёл ночью, и тайно достал золото, и унёс к себе домой, и стал он жить в богатстве, и роскошные дома построил, завёл лошадей и мулов, и волов, и стада овец, и всё прочее, что нужно человеку, любящему жизнь.

И в один из дней сказал один вол другому: „Что делать мне, ибо каждый день запрягают меня и весь день безжалостно погоняют?" Одёл, что

էլը գարեալ և լծեց մինչև իրիկուն և երբ գուն եկաւ, էին ասաց հիմանդ եսան. «Ողորմելի եղնուկ, դու չգիտես, ոե արդում ինչ էին ասում. ասում էին, ոե այն հիմանդ եկը վաղը մորնենք, որ չապրկի»: Լսեր ինձ և ոչքի կաց և առողջ եղիր, ջնա լուծդ քաշիր, որ քեզ չմորնեն: Քեզ համար ավելի լավ է բանել, քան կյանքիդ կրկվել»: Այսպես ասաց էլը, որպեսզի այլևս նրան չդանեն լծելու, որովհետև այդ օրը շատ էր աշխատել: Եվ այս լսելով մարդը նորից ծիծաղեց:

Այն ժամանակ նրա կինն ասաց. «Ով մարդ, մենք աղքատ էինք և հանկարծ հարստացանք և այսչափ ապրանքի և բարիքի տեր եղանք և ամեն առ ամեն կենում և ինքդ քեզ ծիծաղում ես, ինձ ինչո՞ւ չես ասում, ոե որտեղի՞ց է այս ամենը և դու ինչո՞ւ ես ծիծաղում»: Մարդն ասաց. «Մի դու կին, եթե ասեմ՝ իսկույն կմեռնեմ, դրա համար չեմ ասում»: Իսկ կինը համոզեց և ասաց. «Ճար չկա, պետք է ասես»: Իսկ նա չէր ուզում ասել, բայց կինը նրան խիստ նեղեց և ասաց. «Պետք է ասես ինձ, եթե մեռնես էլ: Եթե ոչ՝ ես ինձ կսպանեմ»: Եվ մարդն անճարացած ասաց. «Մի կին, հավատա ինձ, որ առանց պատրաստության կմեռնեմ, ոե որ ասեմ. երբ ծուլ չես գալիս, երեք օր սպասիր, մատաղ անեմ, քահանաներին և աղքատներին կերակրեմ, ապա քեզ ասեմ և մեռնեմ»: Եվ էլը կինը հարկով համձն առավ երեք օր սպասել: Եվ մարդը մորնեց շատ ոչխարներ և գառներ և կանչեց քահանաներին, կարգավորներին և

поблизости стоял, сказал: «Прикинься завтра больным и кашляй. Как увидят это, скажутся над тобой и не станут больше запрягать.» И, услышав это, человек рассмеялся и сказал работникам своим: «Не сегодня, но завтра такого-то осла выгоните работать в поле вместо захворавшего вола.» Работник погнал осла с утра в поле, и трудился осёл до самого вечера, и когда домой они пришли, сказал осёл больному волу: «Несчастный вол, не знаешь ты, о чем в поле говорили, а говорили: «Заколем завтра больного вола, чтоб не подох.» Послушай ты меня, на ноги встань да выздоравливай поскорей и тяни свою лямку, чтоб не закололи тебя. Лучше тебе трудиться, чем лишиться жизни.» Так сказал осёл, чтобы больше не забирали его в поле, потому что в этот день он много работал. И, услышав это, человек снова рассмеялся.

Тогда жена его сказала: «Муж мой, мы были бедны и вдруг разбогатели, и стали обладателями такого добра, ты же время от времени посмеиваешься себе под нос, почему не говоришь мне, откуда всё это и почему ты смеёшься?» Муж сказал: «О, жена моя, если скажу, тотчас умру, потому и не говорю.» Но жена упрямо сказала: «Не отступлю от тебя, пока не скажешь мне.»

աղքատներին, և հարեցին Ճաշի և մինչդեռ ուրում էին և
ըմպում, այն մարդն սպասում էր: Եվ մարդն ուներ շան
լակոտ, որ փան մեջ նստել էր լի երջանկությամբ և
սրով, նույնիսկ արդասուք էին Ընծայում նրա ոչխարից:
Եվ իսկույն հանկարծակի եկավ աքլորը կպարտ և
խրոխտալով և ներս մտավ և նրա հետ կային քսան~
երեսուն հավ աջից և ձախից: Շան լակոտն սկսեց
աքլորին ասել. «Ով լիրբ անասնուհաս, ինչ ես
խրոխտացել և տեսակ~տեսակ ճայն ես հանում.
չգիտես որ մեր տերը վաղը յուր զաղպնիքը պիտի
կնոջն ասի և մեռնի: Իսկ դու լալու փոխարեն ուրախ
ես»: Աքլորն ասաց. «Զվերս ի վայր Ոե կմեռնի.
ես որ նրա ծառան եմ՝ քսան~երեսուն կին ունեմ և
նրանց վայել եմ արել, իսկ դա չի՞ կարող մեկին իր
հրամանքով պահել»: Շան լակոտն ասաց. «Ինչ անիր
անպզամ կնոջն»: Աքլորն ասաց. «երբ ամենքը վեր
կենան մատաղիս, Ոոզ առնի երեք~չորս փայտ,
դուրը փակի և կնոջն ասի՝ արի քեզ ասեմ զաղպնիքը
և նրան բռնի մերկացնի և կապի մի այունիս և
այնքան ծեծի նրա կողերին և այլ տեղերին, որ ողջ
տեղ չմնա, ամենը կապտուկի և ասի, Ոե չար կին,
լավ է որ դու մեռնես, քան Ոե ես և զոնիս
հանելով տրան դուրս վարի, ասելով՝ ջնա կորիր ես
այլ կին կառնեմ և քեզ չեմ ուզում»:
Եվ աքլորիս լսելով այդ բարի խրատը, այն մարդը
դարձյալ ծիծաղեց: Եվ անպզամ կինը տեսնելով այդ,

А он не хотел говорить, но заплакала жена его вконец, и сказала: «Должен сказать ты мне, даже если умрёшь. А нет — покончу с собой.» И нечего человеку делать, и сказал он: «Жена, поверь мне, что непременно умру, если скажу, когда же не даёшь мне жить, потерпи три дня, принесу я жертву богу, накормлю жертвенным мясом священников и нищих, потом скажу тебе и умру.» И злая женщина насилу согласилась ждать три дня. И муж зарезал много овец и ягнят, и позвал священников и нищих, и сели за стол, и покуда ели они и пили, ждал тот человек. И был у него щенок, который сидел тут же, в доле, печальный и скорбный, даже слёзы лились у него из глаз. И вдруг вошёл в дом петух, нахохлившийся, спесивый, окружало его двадцать-тридцать кур. Стал щенок говорить петуху: «О, наглец неблагодарный, что ты напыжился и разные звуки издаёшь, не знаешь ты разве, что завтра хозяин наш должен раскрыть жене свою тайну и умереть. А ты, вместо того, чтобы плакать, ведёшь.» Петух сказал: «Клянусь — не умрёт он; если уж я, его слуга, держу в руках двадцать-тридцать жён, так что ж он, и одну не может держать в повиновении?» Щенок сказал: «Что ему поделать с бессовестной женой?» Петух сказал: «Когда встанут все из-за стола, пусть возьмёт он

ամբոխի մեջ մոտեցավ Տրդատ, չամաչելով ոչ մարդկանցից և ոչ քահանաներից և մարդուն ասաց. «Այժմ ինչո՞ւ ծիծաղեցիր, ասա ինձ և պատմիր, ես ինչպես հարսպատրաստ»։ Եվ մարդն ասաչեց. «Մի քիչ համբերիր, Որդ հյուրերը գնան, և ես քեզ ասեմ, այժմ ամոթ է Տրդատ սուտ բան ասել»։

Եվ երբ ամենքը գնացին,
ընթրանիքը դուրս հանեց և
դուռն ամուր փակեց և
ըստ աքլորի խրատի՝
ձեռքն առավ կնոջը,
ջարդեց ամեն ոսկորները
և դուրս արեց։
Իսկ կինը ղղջալով
նրա ոտքն ընկավ և
լալով և աղաչում էր
ասելով.

«Ապծու սիրուն
ինձ բան մի ասա
և ամեն օր այսպես ծեծի,
միայն ինձ դուրս մի անի
և քեզնից մի հեռացրու,
որպեսզի աշխարհում
խաղաղ չլինի»։

Եվ այսպես մահից ազատվեց
մարդը աքլորի խրատով։

три-четыре палки, запрет двери и скажет жене, давай раскрою тебе тайну, и разденет её донага, привяжет к столбу и так отделает её по ребрам и другим частям, чтоб живого места на ней не осталось, посидело всё, и скажет: «Злая женщина, лучше уж тебе умереть, чем мне», и прогонит её, приговаривая: «Убирайся, я на другой женюсь, а тебя не хочу.»

И, выслушав добрый совет петуха, человек тот снова рассмеялся. И бессовестная жена, увидя это, подошла при всех к нему, не стесняясь ни людей, ни священников, и сказала мужу: «Чему ты теперь смеёшься, скажи мне, и расскажи, как ты разбогател.» И взмолился муж: «Потерпи немного, пусть разойдутся гости, и я скажу тебе, неудобно при них говорить.» И когда ушли все, запер он дверь накрепко и, по совету петуха, взялся за жену, перебил ей все косточки и выгнал. А жена, раскаявшись, упала в ноги мужу и со слёзами молила его, говоря: «Ради бога, не говори ты мне и не удаляй от себя, чтоб не осрамилась я на весь белый свет.»

Так совет петуха спас человека от смерти.

Դրախտ եւ գեղջուկ մարդ

Մի գեղջուկ մարդ աղը շալակին բարձրանում էր դժվար ապրուստ, և փոշ ժամանակ էր; եւ շատ հոգնեց մարդը և բերը վայր դնելով սկսեց բամբասել Աղամին և Եվային, որ ինչու նրանք անհամբերությամբ դուրս եկան դրախտից; եւ իսկույն երևաց հրեշտակը և նրան ասաց. «Եվե քեզ դրախտ կտանեմ, դու կհամբերե՞ս»; եւ գեղջուկն ասաց. «Երբ լինի այդպես»; եւ հանկարծ դուն ինքնիր նրա վրա և տեսավ, որ դրախտն է բռնկել և շատ ուրախացավ; եւ ապա տեսավ, որ դրախտի մեջ մարդիկ կտրատում են դեռատուչ ծառերը և չհամբերելով ասաց. «Այդ ինչ մարդիկ եք, որ չոր ծառերը Դողաժ, կտրատում եք կանաչ ծառերը»; եւ աչքերը բաց արեց, տեսավ, որ

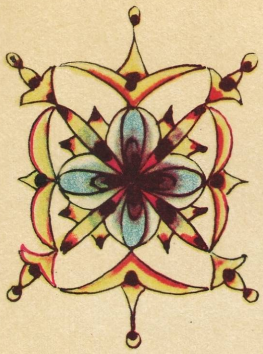

Рай и крестьянин

Поднимался один крестьянин с грузом соли на спине по крутой горе, и было душно. И очень устал человек, и, опустив груз на землю, стал роптать Адама и Еву, мол, почему они, не стерпав, ушли из рая? И тотчас появился ангел и сказал ему: «Если возьму тебя в рай, будешь ты терпелив?» И крестьянин сказал: «Когда будет это?» И неожиданно погрузился он в сон и увидел, что в рай попал, и очень обрадовался. И увидел, что в раю люди рубят молодые деревца и, не стерпев, сказал: «И что вы за люди, коль вместо высохших деревьев рубите зелёные деревца?» И открыл он глаза, видит, что по-прежнему сидит у груза с солью и стал горько плакать. И крестьянин снова увидел ангела, и

դարձյալ նայել է աղի բեռան մոտ
և սկսեց զառն արտասվել։ Եվ
ջեղջուկ մարդը նորից գեաւավ
հրեշտակին և ասաց. «Այլևս չեմ
խոսի»։ Եվ նա նորից դրախտ
ընկավ և գեաւավ, որ մարդիկ
կրակած ճյուղերը և փայտը շալակ
են կապել և չեն կարողանում
շալակել, բայց դեռ դարսում են
ճյուղ և փայտ։ Եվ հանդիմեց և
ասաց. «Ով անխելքներ, ձեռնատրեք
ձեր բեռը, որ կարողանաք շալակել»։
Եվ ջեղջուկ մարդը նորից կարճնեց
դժվար սարի վրա և սկսեց արտասվել,
և հրեշտակը երրորդ անգամ նրան
դրախտ գարձավ և նա գեաւավ մի
մեծ քար, որից կապել էին գառներկու
լուծ եզ և ամեն մեկը յուր կողմն էր
քաշում, և քարը չէր շարժվում։ Եվ
մարդը դարձյալ հանդիմեց և կանչեց.
«Ով հիմարներ, մի կողմի վրա քաշեք
և միասին քաշեք, որ քարը տեղից
շարժեք»։
Եվ ջեղջուկ մարդն ասաց.
«Լավ է ես իմ աղը շալակեմ»։
Եվ բարձրացավ դժվար սարով։

сказал: „Больше не скажу ничего.“
И снова он в рай попал и видит —
сложили люди срубленные ветки и
дрова в вязанку и не могут поднять
её, но всё продолжают класть и
класть дрова. И не вытерпел и сказал:
„О, неразумные, облегчите свой груз,
чтоб могли взвалить его себе на
спину.“ И крестьянин снова проснулся
у подножья крутой горы и стал плакать,
и ангел в третий раз привёл его в
рай, и увидел он огромный камень,
привязанный к двенадцати запря-
женным быкам, и каждый бык тянул
в свою сторону, и камень не трогался
с места. И человек снова не
выдержал и воскликнул: „О, глупцы,
тяните в одну сторону, да все
вместе, чтоб камень сдвинулся
с места.“
И крестьянин сказал:
„Лучше уж я сошью свою зипунъ.“
И стал подниматься вверх по крутой
горе.

ՀԱՅՈՑ ՄԵԾՆ ԱՌԱԿԱԳԻՐԸ

XII—XIII դարերի մեջ ապրում էր անհաշտ ոգու տեր մի Մարդ, որի անունով հայ ժողովուրդը ժառանգել է «Վարդանա առակները»: Նա ծնվել է Տլուք գավառի Մարաթա բնակավայրում (Հալեպի մոտ), սովորել է Կիլիկիայի Արքակաղին վանքում, դարձել քարոզիչ, շրջագայել՝ ձգտելով տարածել իր գաղափարները: Հորդորելով, խրատելով, ուսուցանելով՝ նա փորձում էր մարդկանց ետ պահել մոլորություններից ու արատներից, ուղղել դեպի ակնիվն ու բարին: Հալածանքը, թե երկրի քաղաքական անկայուն դրությունը ստիպում են հեռանալ Այգեկ մենաստանը. այստեղից է ծագում ՎԱՐԴԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻ անվանումը: Համոզված իր գործի մեծությանը՝ նա պատգամում է. «Վա՛յ ինձ, մանկո՛ւնք Սիոնի, որ գայք հետ մեր յաշխարհի, կի ցանգամ տեսանել կձեզ և ոչ կարեմ, կի հողացեա՛լ եմ ի գերեզմանի. ապա գրաւքս այս խաւսիմ ընդ ձեզ մինչև ի հինգ և յեւթն ակգն. և կա՛մ հոգովս ի միջի ձերում»:

Անմիջնորդական կապն ունկնդիր ժողովրդի հետ ստիպում էր նրան դիմել գեղարվեստի հասկանալի ձևին: Քարոզելու այս նոր հնարն էր դրդում հավատալ իր խոսքի հեռահար ուժին. առակները գալիս էին դարերի խորքից՝ մշտակա բովանդակություն խտացնելով: Դպ մարդկանց գործնական պահանջներն անդրադարձնող բովանդակություն էր: Մարդը և բնությունն այստեղ մի են. կենդանի և անկենդան աշխարհը ստանում են այլաբանական նշանակություն, կրելով հանուր մարդկային բնորոշ գծերը: Այգեկցու առակներում իրերի, բույսերի, կենդանիների, մարդկանց շաղկապվածությունը հիշեցնում է նույն շրջանի հայկական մանրանկարչությունը, ուր այդ ամենը խտանում է մի կարդանախշում: Դա վերացական անսահմանության սոսկական խորհրդանշացումը չէ, այլ կյանքային բազմազանություն՝ անսպառության, փոխակերպումների մեջ, անսահմանություն իր թանձրացյալ դրսևորումներում: Անխզելիորեն ձուլվելով բնու-

АРМЕНИИ ВЕЛИКИЙ БАСНОПИСЕЦ.

В конце XII—начале XIII веков жил Человек, непримиримый духом, именем его армянский народ унаследовал «Басни Вардана». Родился он в местечке Марата (близ Алеппо) в области Тлук, учился в монастыре Аргакагин в Киликии, стал проповедником, путешествовал, стремясь распространить свои идеи. Увещевая, наставляя и поучая, он стремился уберечь людей от заблуждений и пороков, направить их на путь добра и справедливости.

Преследования, а может, шаткое политическое положение страны вынудили его удалиться в Айгекский монастырь, отсюда и прозвище его—Вардан Айгекци. Убежденный в величии своих деяний, он завещал: «Горе мне, сыны мои, что придете в мир после меня, ибо захочу узреть вас и не в силах буду, ибо буду уже прахом в могиле своей, посему обращаюсь к вам, к пятому и седьмому поколениям, письменами своими и тем буду душою с вами».

Непосредственное общение с народом, внимающим ему, вынудило Айгекци избрать доступную художественную форму. Такой метод проповеди заставлял верить пророческой силе своего слова; басни заключали в себе идущий из глубины веков вечный смысл. Смысл этот отражал насущные требования людей Человек и природа слиты здесь воедино; живой и неживой мир приобретают аллегорическое значение, вобрав в себя характерные общечеловеческие черты. Взаимосвязанность вещей, растений, животных, людей в баснях Айгекци напоминает армянскую миниатюру того же периода, где все эти элементы сконцентрированы в одном орнаменте. Это не сугубо символичная абстрактность беспредельности, а жизненное многообразие, неисчерпаемость в бесконечных трансформациях, безграничность в ее конкретных проявлениях. Неразрывно сливаясь с природой, где нет какого-либо предпочтения ему, человек узнает себя таким, каков он есть, а не таким, каким завещан в канонических писаниях. Это — тот путь самопознания, который привел к Ренессансу.

թյանը, ուր որևէ գերադասություն չկա նրա համար, մարդը սկսում է ճանաչել իրեն այնպես, ինչպես է՛ և ոչ թե այնպես, ինչպես ավանդված է կանոնական Մատյաններում: Ինքնաճանաչության այն ուղին, որը տարավ դեպի Վերածնությունը: Ապատ ու անկաշկանդ պատկերումը խտացնում էր մարդու վառ, ծաղկման ուժերով լի այն տարերքը, ստեղծագործական այն հրճվանքը, այն ժպիտը, որն ապդարարում էր մոտալուտ ապատագրումը միջնադարի մռայլ ու երկարատև բռնատիրությունից:

Այգեկցին պարզ ու կենսալի պատմություններով ձգտում էր գրավել ունկնդրին, չխուսափելով սոցիալական խոր հակասությունների վերհանումից: Նա կամ վերցնում էր ժողովրդից, շարադրում, մշակում, կամ ստեղծում ինքնուրույնաբար՝ ժողովրդական ոգուն համապատասխան, սեղմ ծավալի մեջ հարուստ խորքով: Առակով ու անեկդոտով, ծաղրով ու ծիծաղով ժողովուրդը իր ստորացման, իր կեղեքման պարտքն է հատուցում մեկը մյուսից վատ իշխանավորներին («Իշխան և այրի կին»): Վերինի անքննելի խորհուրդի, սրբերի հրաշագործությունների, անդրաշխարհի սարսափների հակակշիռը կարող էր լինել առակի անգամ մի տող. «Ով աստված, մի՞թե չկարողացար էշը կովից տարբերել»: Իսկ երկրի, տիեզերքի պաշտոնապես վավերացված պատկերը հանդես է գալիս որպես անբեկանելի անհրաժեշտություն՝ կույր ու անմոռունչ հնազանդություն պարտադրելով: Ամեն ինչ պետք է ընկալվի որպես աստծու, այդ բացարձակ, հավերժական, անփոփոխ մեծության գործունեության սոսկական արդյունք: Բայց թեև դրսից կարծես ամեն բան կարգին է, ներսից սկսվել է անխուսափելի փլուզումը. ծիծաղը խոր արմատներ ունի: Ծիծաղը սասանում է արարչի ամենակարողության հավատը: Երկնային արքայության խոստումը խաբելու ճարպիկ միջոց է միայն: Ժամանակը փոխվում է: Վերևից եկած բոլոր

Свободное, непринужденное изображение заключало в себе ту светлую, полную цветущей силы, стихию человека, то творческое ликование, ту его улыбку, которые предвещали близкое избавление от долгого мрачного деспотизма средневековья.

Айгекци старался увлечь слушателя простыми, жизненными историями, не уклоняясь и от показа глубоких социальных противоречий. Он или брал сюжеты у народа, обрабатывал и излагал, или создавал самостоятельно, близко к народному духу, вкладывая в сжатый объем богатое содержание.

Басней и анекдотом, иронией и смехом платил народ правителям за свое унижение и угнетение («Князь и вдова»). Неисповедимости истины, нисходящей свыше, чудотворным деяниям святых, ужасам загробного мира — всему этому противопоставляется даже одна-единственная строка басни: «О боже, неужели не смог отличить осла от коровы?». А официально удостоверенная картина мира и вселенной выступает как неоспоримая необходимость, насаждая слепую, безропотную покорность. Все в этом мире должно восприниматься только как результат творчества бога, этой абсолютной, вечной, неизменной силы. Однако, хотя внешне казалось бы все и в порядке, внутри идет неизбежный разрушительный процесс. У смеха глубокие корни. Смех подрывает веру во всемогущество творца. Обещание царствия небесного— лишь ловкий обман. Времена меняются. Все заветы, преподносимые свыше, в жизни приобретают противоположный смысл — охотник хочет содрать шкуру с лисы, лиса же жаждет стать настоятельницей птичника («Лиса и охотник»). Не найдя в раю ничего разумного,

վսեմ պատվիրանները երկրի վրա հակառակ տեսք են ստանում— որսորդը աղվեսի մորթին է ուզում հանել, աղվեսն ուզում է դառնալ գավառի հավարած կամ թոչնոցի վանահայր («Աղվես և որսորդ»): Դրախտում ոչինչ բանական չգտնելով, գեղջուկը որոշում է ապրել այս աշխարհում, անգամ աղը շալակած բարձրանալով դժվար սարը («Դրախտ և գեղջուկ մարդ»): Ի հակադրություն խոստացված դրախտի մարդու իրավունքները սահմանում է իշխողների քմահաճույքը, որ խոսքով ամենայն լավագույնը պարգևում է ժողովրդին, գործով դրության տերերին («Աղքատ և ավետարան»), քանզի բռունցքն է որոշում ինչպես բաժանել բարիքները («Առյուծ և գայլ և աղվես»): Այգեկցու «Աղվեսագիրքը» ներթափանցված է նեխող հասարակության մեջ նորացման անկասելի ընթացքի ուժով: Մարդիկ սկսում են զգաստ հայացքով կննել իրականությունը, խաբեական պատրանքները դուրս են մղվում նյութական հարաբերությունների, կարգացած քաղաքային, աշխարհիկ կյանքի, աղանդավորական շարժումների հարվածների տակ: Աշխատանքն է հոգևոր գոյատևման հիմքը՝ պարզ ու հրատակ հայտնում է «Եկեղեցի և ջրաղաց» սքանչելի առակը: Այստեղից չէ՞ր ելնում առակախոս-քարոզիչը, երբ խարազանում էր գողությունն ու կաշառակերությունը, նյութական այն հարստությունը, որ մարդկանց մեջ նախանձ ու գրժտություն է սերմանում: Եթե առակները մի կողմից համընդհանուր նշանակություն ունեն, այլաբանական իրենց ձևի մեջ ցայտունորեն բացահայտում են մարդկային էության տարբեր գծերը, մյուս կողմից ճշտորեն տալիս են տվյալ ժամանակաշրջանի իրական-բավմակողմանի պատկերը և անփոխարինելի նյութ են հասարակական հարաբերությունները, հակասությունները, բախումները պարզաբանելու տեսակետից: Արդ, անգնահատելի է արժեքը նոր, լուսավոր աշխարհազգացողության, որի կենդանի ոգին հառնում է Մեծն Վարդանի առակներից:

ՍՏԵՓԱՆ ԹՈՓՉՅԱՆ

крестьянин решает жить на этом свете, хотя бы и с трудом, взбираясь на гору с грузом соли («Рай и крестьянин»). В противоположность обещанному раю, права человека определяют прихоти правителей, на словах дарующих все блага народу, деле же — хозяевам положения («Нищий и евангелие»), поскольку в распределении благ мира решающую роль играет кулак («Лев, волк и лиса»).

«Лисья книга» Айгекци проникнута неодолимой силой нового, зарождающегося в загнивающем обществе. Люди начинают трезво оценивать действительность, обманчивые иллюзии рассеиваются под ударами материальных отношений, развивающейся городской и светской жизни, еретических движений. Труд—вот основа духовного существования—четко и ясно заявляет прекрасная басня «Церковь и мельница». Не из этого ли исходил баснописец-проповедник, бичуя воровство и взяточничество, то материальное богатство, которое рождает в людях зависть и сеет раздор? Если басни имеют, с одной стороны, общечеловеческое значение, ярко раскрывая в аллегорической форме различные стороны человеческой сущности, то с другой — дают реальную, многостороннюю картину своей эпохи и являются незаменимым материалом для выяснения общественных отношений, противоречий, столкновений. И поистине неоценимо значение того нового, светлого мироощущения, живым духом которого проникнуты басни Великого Вардана.

СТЕПАН ТОПЧЯН

ՎԱՐԴԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻ

ԱՂՎԵՍԱԳԻՐՔ

ВАРДАН АЙГЕКЦИ

ЛИСЬЯ КНИГА

Խմբագիր՝ Ռ. Գ. Սարգսյան
Գեղ. խմբ.՝ Գ. Խ. Գյուլամիրյան
Տեխ. խմբ.՝ Ա. Վ. Սահակյան

Редактор К. Б. Восканян
Худ. редактор Г. Х. Гюламирян
Техн. ред. А. В. Саакян

ИБ 3217
Հանձնված է արտադրության 28.04.81: Ստորագրված է տպագրության 22.10.81: Ֆորմատ՝ 84×108¹/₁₆: Թուղթ՝ օֆսեթ: Տպագրություն՝ օֆսեթ: 11,76 պայմ. տպ. մամ. 20,1 հրատ. մամ: Պատվեր 834: Տպաքանակ 30000: Գինը՝ 5 ռ. 20 կոպ.: «Սովետական գրող» հրատարակչություն, Երևան—9, Տերյան 91: ՀՍՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գործերի պետական կոմիտեի գունավոր տպագրության տպարան, Երևան—82, Էջմիածնի խճուղի 48:

ИБ 3217
Сдано в набор 28.04.81. Подписано к печати 22.10.81. Формат 84×108¹/₁₆. Бумага офсетная. Печать офсетная. Усл. печ. 11,76 л. Уч. изд. 20,1 л. Заказ 834. Тираж 30000. Цена 5 р. 20 к. Издательство «Советакан грох, 375009, Ереван-9, ул. Теряна, 91. Типография цветной печати Госкомитета по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, Ереван-82, Эчмиадзинское шоссе, 48.

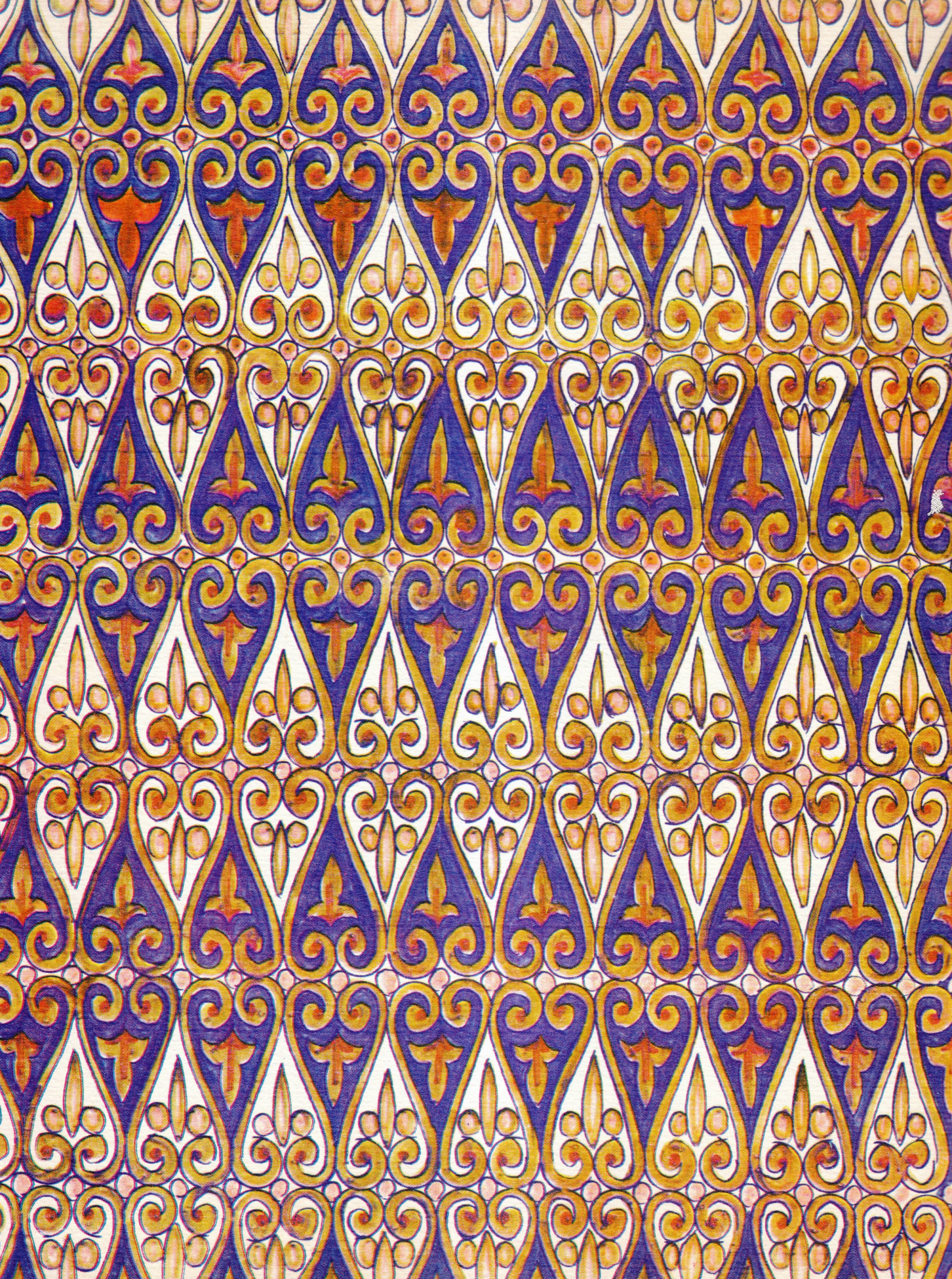

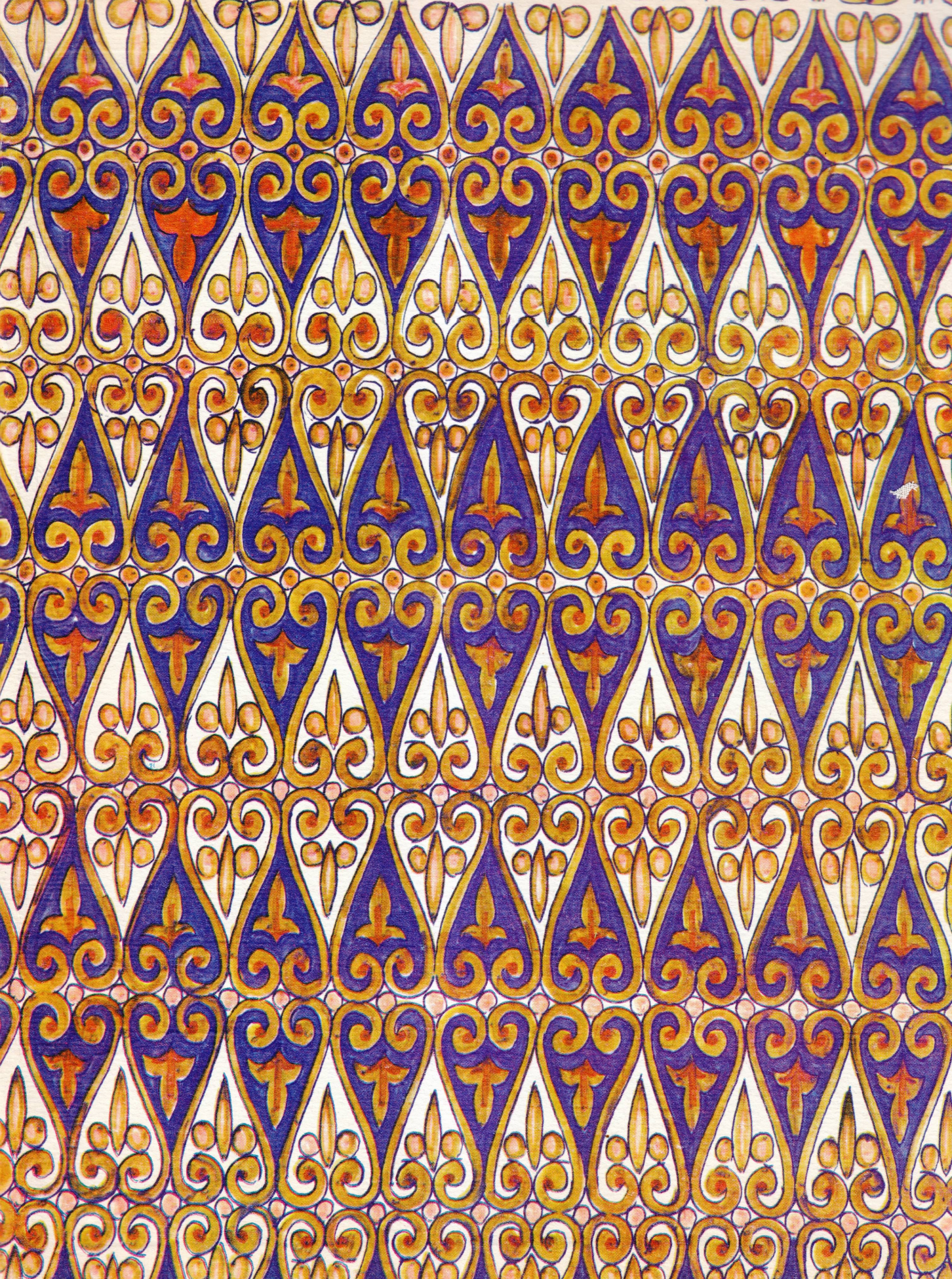

5 р. 20 к.
п. ч.

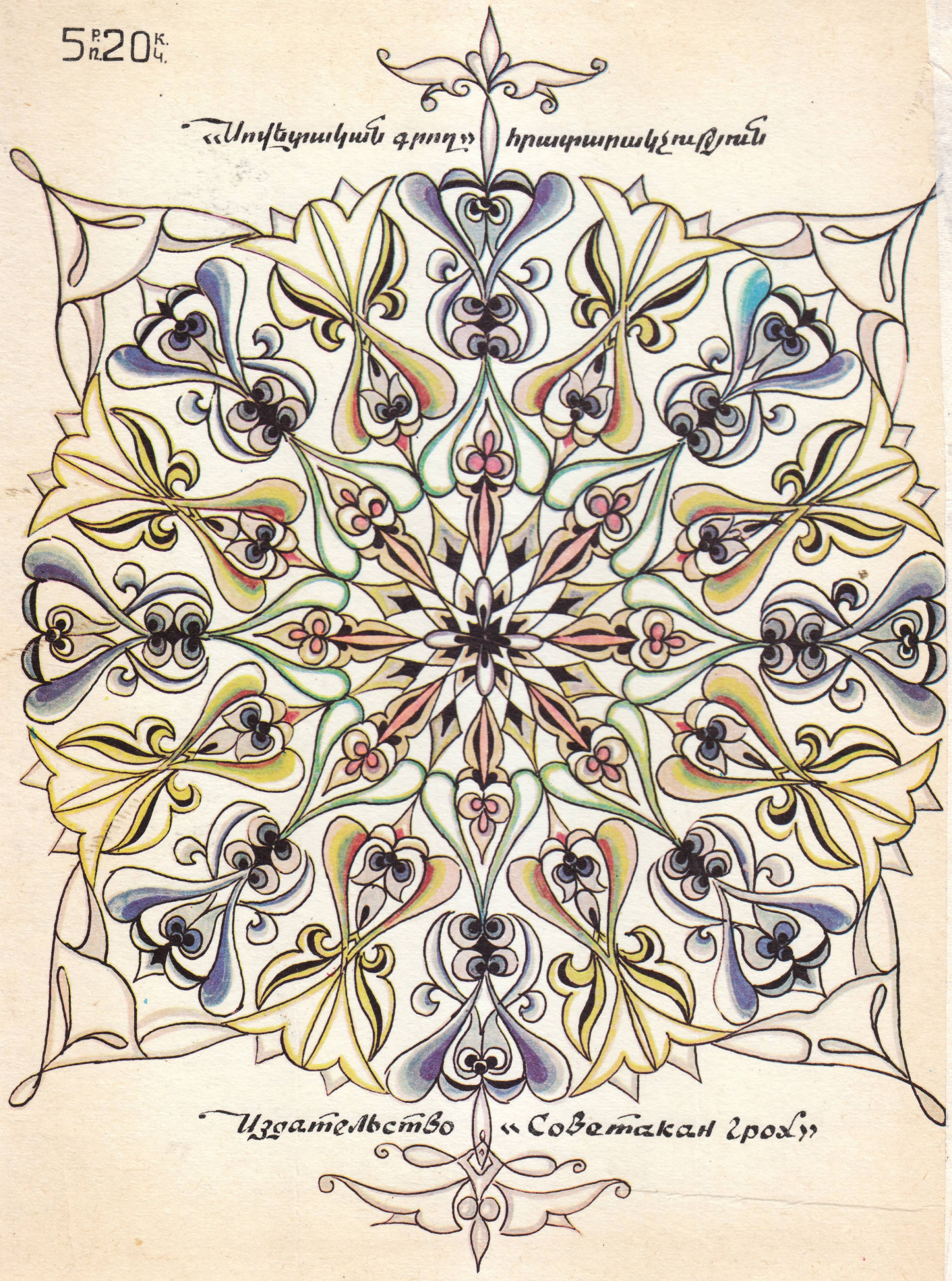
«Սովետական գրող» հրատարակչություն
Издательство «Советакан грох»